

**MATE Szervezeti és Működési Szabályzat III. Hallgatói
Követelményrendszer
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat 6.13. sz. függeléke: A
MATE egységes szakdolgozat 5.1. sz. melléklete: Külső és belső
címlap**

SZAKDOLGOZAT

Erdei Zsófia Klára

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

**Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti
Intézet**

**Tájrendező és kertépítő mérnök
alapképzési szak**

Csobánka települési értékvédelmi vizsgálata

Belső konzulens: Báthoryné Dr. Nagy
Ildikó Réka
egyetemi docens

intézete/tanszéke: Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet,
Településépítészeti és
Települési
Zöldinfrastruktúra
Tanszék

Külső konzulens:

Készítette: Erdei Zsófia Klára

Magyar Agrár- és Élettudományi

Egyetem Budai Campus

2024.

BEVEZETÉS

Szakterdolgozatom célja, a nagyvárosok vonzáskörében lévő kis települések értékeinek feltárása és bemutatása. Mindez azért fontos, mert a nagyvárosok körüli települések benépesülése nagy hatással van a települések identitására. A nagy számú betelepülő lakosság (továbbiakban: Idegenek) idegenként érkezik a település életébe, a napjaik nagy részét sok esetben máshol töltik munka, tanulás vagy egyéb indokokból. Azok, akik már nemzedékek óta lakják a települést (továbbiakban: Helyiek), „gyütt-ment” -ként azonosítják az Idegeneket, mivel jellemzően nem válnak a település szerves részévé. Ezáltal egy tudatalatti vagy épp tudatos állandó konfliktus alakulhat a két oldal között. Az Idegenek általában nem tudnak túl sokat a településről, ahová költöznek, nem tudják mik a helyi szokások, milyen értékei vannak a településnek, legyen ez épített, természeti, történelmi, kulturális, szellemi érték vagy maga a közösség. A fenti értékek feltárásával és bemutatásával szeretném segíteni az Idegenek integrálódását. A dolgozatomnak nem célja megoldani ezt a konfliktust, csupán a két fél érzékenyítése egymás és a település iránt, az együttélés érdekében, illetve a települések identitásának, múltjának és örökségeinek megőrzése és továbbörökítése. Budapest agglomerációjában lévő települést, Csobánkát választottam mintaterületnek.

Módszerek

A vizsgálat során különböző módszereket alkalmaztam.

- Történeti térképeket kerestem, légifotókat kerestem Csobánkáról, hogy megismerjem a területi múltját, fejlődését. A talált térképeket összehasonlítottam és megjelenítettem az eltéréseket, ezáltal szemléltetve a fejlődést.
- Felkerestem dokumentumokat, amik már összegyűjtötték az eddig feltárt értékeket. Elemeztem a HÉSZ-t, TAK-ot, Örökségvédelmi Hatástanulmányt (stb.), a kigyűjtött adatokat, értékeket térképen ábrázoltam.
- Helyszíni bejárásokat végeztem, kül- és belterületen egyaránt. Felkerestem a már feltárt értékeket, feljegyeztem újakat. Mindezt dokumentáltam képek és leírások formájában.
- Felkerestem Csobánka Helytörténeti Gyűjteményét, interjút készítettem a tárlatvezető hölgygel (csobánkai lakos).
- Csobánka Község Polgármesteri Hivatal segítségét kértem dokumentumok biztosításában és egyéb forrásokkal kapcsolatban. Voltam lakossági fórumon, beszélgettem helyiekkel.

1. Alapadatok

1.1. Település helye a településhálózatban

Csobánka község a Pilis-hegység gyönyörű területén helyezkedik el, számos természeti szépséggel körülvéve. A település a Csobánkai-medencében található, és a környező hegyek, mint az Oszoly-csúcs, Csúcs-hegy és Kis-Kevély, varázslatos kilátásokat nyújtanak.

A Dera vízfolyás, amely Pilisszentkeresztnél ered, fontos szerepet játszik a térség vízellátásában, és a Duna felé tereli a vizét. Emellett a Határréti víztározó is jelentős, mint a környék népszerű horgászhelye.

A közlekedési kapcsolatok szempontjából a település jelentős szerepet játszik, hiszen az 1109-es országos közút keresztülhalad rajta, összekötve a térség fontos útvonalait. A Fő út, Béke út és Vörösvári út alkotja a község fő úthálózatát.

A nemrégiben átalakított Fő tér a település központjában található, és itt találkozik a Fő út és a Béke út, ami a helyiek és látogatók számára is fontos találkozóhely. Csobánka tehát nemcsak természeti értékeiről, hanem közlekedési és közéleti szerepéről is ismert.¹

¹ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 6. old.

1.2. Természeti adottságai

Hegyvidéki elhelyezkedés: Csobánka a Pilis hegység területén helyezkedik el, amely üledékes eredetű kőzetekből áll (dolomit, mészkő). Ezek a geológiai adottságok eredményezik a barlangok jelenlétét és a térség karsztos jellegét

Éghajlat: A Pilis hegység éghajlatára a mérsékelt meleg nyár és a nem túl zord tél jellemző. Kedvező hatást gyakorol az éghajlatra az erdős táj és a domborzati viszonyok. A csapadék mennyiségét tekintve, az északnyugati részek több csapadékot kapnak, mint a délkeleti lejtők.

Vízrajz: A Pilis hegység alapkőzetei a mészkő és a dolomit, ezek az kőzetek a vizeket a mélybe vezetik, így kialakítva egy egységes karsztvízrendszert. Ez számos forrást eredményez Csobánka környékén, a hegy lábánál. Több patak is található a térségben, melyek a Visegrádi-hegység vulkanikus kőzeteinek köszönhető, ugyanis ezek a kőzetek felszíni vizeket tartanak vissza.

Természetes források és barlangok: Mészkő és dolomit kőzetek karsztosodása által létrejött számos forrás és barlang rendelkezik védettséggel a térségben. Ezek a természeti képződmények hozzájárulnak a táj szépségéhez és ökológiai értékéhez.

Növényzet: A hegyek magasabb csúcsai kopárak, míg az alacsonyabban fekvő részeket erdőtakaró fedi. A növényzet diverzitása lehetővé teszi, hogy egy gazdag élővilág kialakulását eredményezi

Helyi építőanyagok: Csobánka tradicionális építészeti stílusához nagyban hozzájárul a környékbeli kőbányák homokkő használata. Az épületek, lábazatok, kerítések, támfalak és kapuoszlopok sok esetben helyi kőből készülnek, ami egyedi településképet biztosít.²

² Csobánka TAK (2017), 6-7. old.

1.3. Tájhasználat

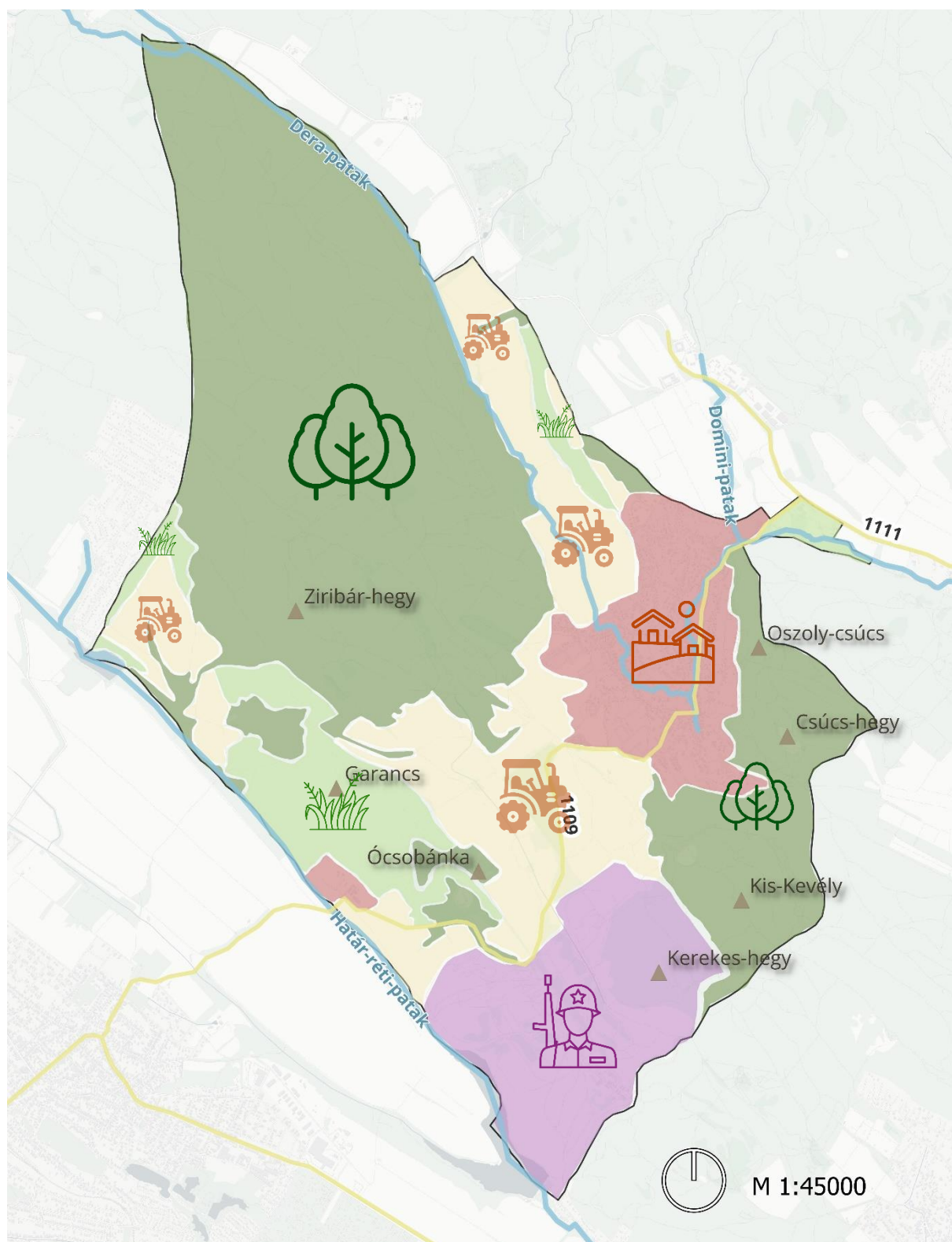
Csobánka tájstruktúrája gazdag és sokszínű, melyet a hegyvonulatok, medencék, valamint a patakok és a domboldalak alkotnak. Az utcák elhelyezkedése szorosan kapcsolódik a völgyekhez, így a település fejlődése a patakok mentén történt, ami egy jól elkülöníthető településstruktúrához vezetett. A falusi jelleg megőrzését a keskeny utcák és hagyományos épületek jellemzik, amelyek a település eredeti központját a patakok találkozásánál található területen találhatók.

A tájat bemutatva, a patakok és az Oszoly közötti területen régi nyaralók és villaszerű épületek emlékei találhatók, amelyek mellett beépítetlen kaszálók és felhagyott gyümölcsöskertek kerülnek előtérbe. A külterület erdős domboldalai, a patakok mentén húzódó gyepes és cserjés területek, valamint facsoportok egészítik ki a táj változatosságát.

A domborzat és a tájhasználat szoros összefüggésben áll, a környező erdőgazdálkodás és természetvédelmi kezelés dominál, míg a gyepgazdálkodás a patakok mentén jött létre. A település nyugati és északi részein intenzíven művelt szántóföldek találhatók, míg a Honvédség gyakorlótere a külterület déli részén jelentős tájelem, amely cserjésedő gyepes területekkel és földutakkal van behálózva.

A Macska-völgyben és a település dél-nyugati részén üzemelő lovarda területén is lakóterületek helyezkednek el. A tájképi képet a település keleti részén található egykori külfejtéses bányák is befolyásolják, amelyek tájsebeket hagytak maguk után, tovább növelve a táj komplexitását.³

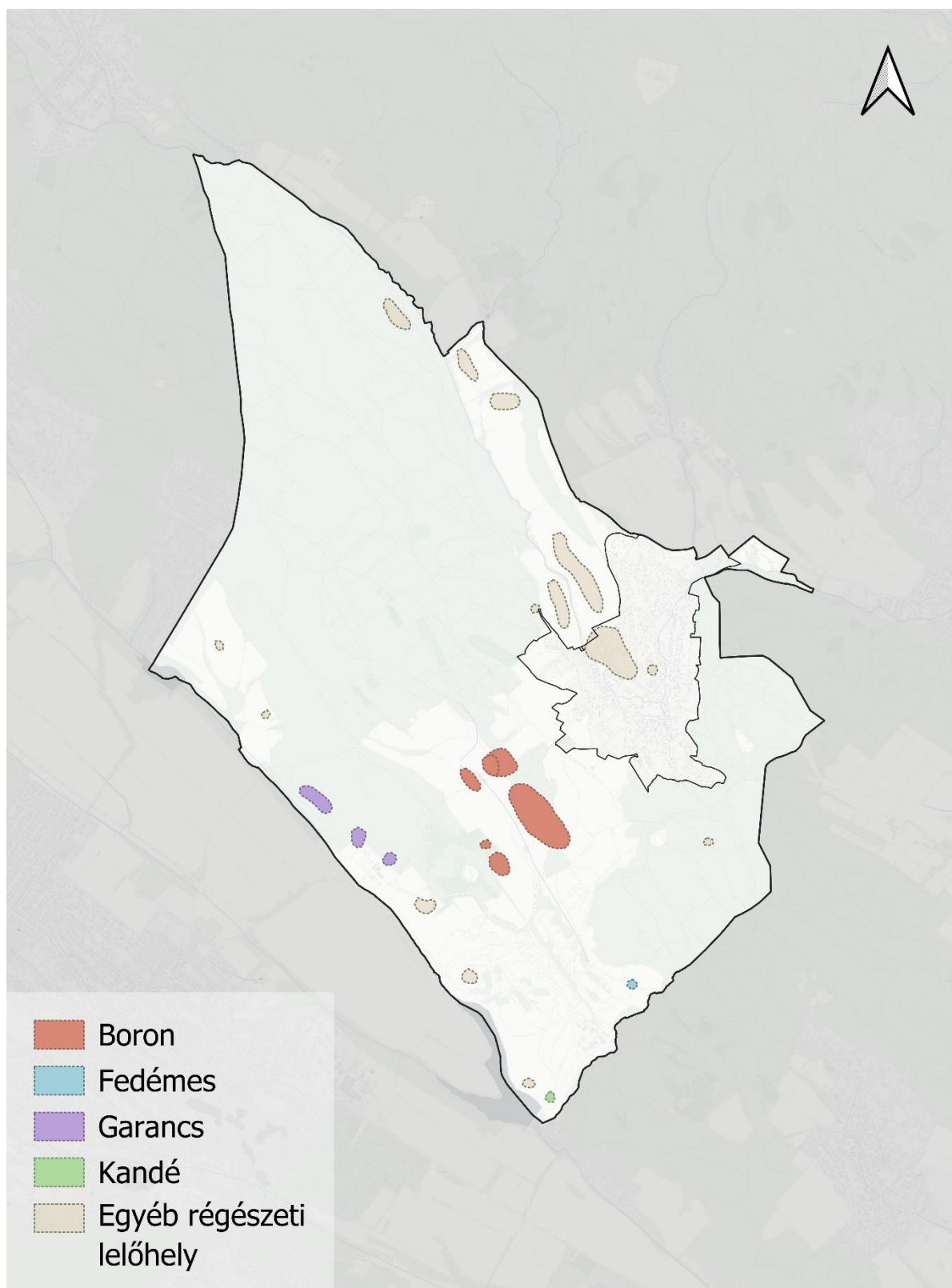
³ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 11. old.

1. ábra: Csobánka tájhasználat
forrás: saját ábra (OSM térkép)

2. Csobánka története

2.1. Történeti településközpontok

2. ábra: Történeti települések

forrás: saját ábra (Magyarország régészeti topográfiája 7 - A budai és szentendrei járás)

2.1.1. BORON

Nevének magyarázata:

Pusztá személynévből ered, magyar névadással keletkezett. A Baracska nemzetségből származó Baran fia Ipolit névben jelenik meg 1212-ben.

A szóvégi magánhangzó lekopásával keletkezett a borona szóból. Jelentése vízszintes elemekből állított épület, ház, kerítés vagy karám.⁴

Baracska nemzetség

Anonymus szerint Bojta, aki a honfoglalást követően Árpádtól földeket kapott, a Baracska nemzetség ősapja volt. Baracska, akiről a nemzetség a nevét vette, 1163-ban IV. István király országbírója volt. Ebbe a nemzetségbe tartozik a fentebb említett Baran fia Ipolit. A Duna jobb partján, Pilis és Fejér megyében volt birtokos az „ősfoglalás jogán”.⁵

Az 1280-as évektől már biztosan lakott falu volt Boron, ezt először 1299-ben említi oklevél. Ebben az időben a pilisi apátsághoz tartozott a terület.

1367-ben, a szomszédos falu határjárásának alkalmával említik újra Boront. Ezután nagyjából 100 évig nincsenek adatok a faluról. 1466. június 5-e környékén kerül elő újra a település, amikor is Herman pilisi apát boroni emberei megrongálták, eltávolították a határjeleket, hogy szőlőket, erdőket és szántóföldeket foglaltak el Kadné területétől és Boronoz csatolták. Ez a tett perhez vezetett.

Boran pusztá 1554. április 25.-én kelt bizonylat szerint Mehmed bin Szinán bég birtoka. Utána 1580-ban Ali bin Szinán volt a birtokos. A század végére már csak a pusztatemploma jelezte a falu helyét. Magyar források már bizonytalanul említik: Boromb. Török forrásokban még Boran pusztának írják. Szent-Mártonra szentelt temploma ellenállt az éveknek. Füley Tamás pilisi apát tiltakozott a pilisi apátság jogainak lefoglalása és elidegenítése ellen. Oklevélben felsorolt birtokok nevei: „*Bekas Megyer, Demes, Pilis, Zantho, Zent Endre, Jeoneo, Kurth, Wiltho, Kolach, Sicator, Zent Marton...*”. A felsorolt nevek helyesen írva: Békásmegyer, Dömös, Pilisszántó, Szentendre, Jenő, Körtvélytó, Káloz, Skátor, **Szentmárton**. Szentmárton néven eddig nem szerepelt birtok a pilisi apátság területei között, viszont azt tudjuk, hogy Boron templomát Szent Márton tiszteletére emelték. Boron nevét kiszorítva helységnévvé vált.

⁴ ⁴ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 15-16. old

⁵ ⁵ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 19-20. old

A 17. század végétől Wattay János földesúr birtoka volt. Bél Mátyás 1730-as években készült művében így említi: „Czobánka, másképp Borony, Szentendre város mögött, a hegyen túl, bájos völgyben, de kevés és terméketlen területtel, görög rítusú rác lakókkal; Vattay-birtok”. Ezek Boron, Árpád-kori magyar falu utolsó név szerinti említései írott forrásokban.⁶

2.1.2. KANDÉ

Nevének magyarázata:

Feltételezhetően magyar névadással keletkezett a falu neve, Árpád-kori személynévből származik. Először 1248-ban Kande, majd 1273-ban Kondej alakban említik.⁷

1248-ban a Hontpázmán nemzetség birtokába került a terület, előtte valószínű egy Kande, Kondej nevű személy lehetett a birtokos. Árpád-kori eredetű település, Csobánka déli részén létezett a Potlovác és Dugovinye dűlők területén.

1349. július 24.-én, az akkori birtokosa, Pál kocsigyártó fia Jakab eladta Kandét Erzsébet királynénak. A királyné az óbudai klarisszáknak (1334-ben alapította Erzsébet királyné Óbudán a Boldogságos Szűzről elnevezett klarissza kolostort) adományozta a területet.

1355. március 29.-én határjárás történt:

(Horváth), „A határ keletről a Kevély (Kewel) hegyfelől kezdődik a Szeretnek (Zerethnek) nevű helynél, majd nyugatra a hegyen áthaladva egy völgybe jut és ott a Likaskő (lykaskw) nevű kőhöz ér; amelyik határjel, majd ugyanannak a hegynek az oldalában dél felé jókora távolságra megy a határ egy erdei körtetőhöz kanyarodva, és innen nyugatfelé egy kis völgyön át egyenesen egy másik erdei körtetőhöz jut, majd a fához közel egy kőből és földből emelt határjelig ér a Szántóról (Zantou) Budára vezető út mellett. Az apácák képviselője szerint a határ a Likaskőtől egy völgyön át jó távolságra menve két hegy között egy halastó végéhez tart.”

1367. november 27.-én újabb határjárást rendeltek el:

(Horváth), „A határ kelet felől az út melletti, földhatárjellel körülvett tölgyfától indul ki, s ettől északra másik földhatárjelet emeltek, majd nyugatfelé Kande végén lévő kőig folytatódik a határ, majd dél felé a szőlők melletti dombon lévő földhatárjeltől körülvett körtetőig megy, majd a domb hajlatán át egy völgybe jut s egy ösvényen egy másik dombra ér, melynek fennsíkján átmenve egy földhatárjelhez ér, azután észak felé egy új határjelet emeltek s onnan lejöve a domb kanyarulatán át egy földhatárjellel körülvett körtetőig jut, amely mellett észak felé újföldhatárjelet emeltek. Majd nyugatfelé egy domb fennsíkján szántóföldek között lévő régi földhatárjel Kande és Boron

⁶ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 21-26. old

⁷ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 17. old

határa, majd nyugatfelé egy nyárfa mellett a Budára vezető közúton átmenve egy nagy, megjelölt kő határjel van. Innen jó távolságra egy domb hajlatán van két régi földhatárjel Vyoncha révje felé s egy földhatárjellel körülvett fűzfánál van Boron és Kande határa...” (a teljes leírás megtalálható az alábbi könyvben: Horváth Lajos - Csobánka története; 28-29. oldal)

A határjárások szerint Kandé Boronnal, Kirákyszántóval, Jenővel és Fedémessel volt szomszédos.

A mohácsi csata után vált lakatlanná a település. Ezt követően a település neve eltűnik a leírásokból.⁸

2.1.3. FEDÉMES

Nevének magyarázata:

A korai Árpád-korban virágzó falu volt, a királyi szolgálonépnek rendszere, aminek az volt a lényege, hogy a királyi birtokokon minden falu 1 féle termékkel, munkavégzéssel adózott a királynak. Például a Gerencsér, Halász, Hőgyész, Kovácsi, Szántó nevű települések fazekastermékkel, hallal, hölgymenyét prémjével, kovácstermékkel vagy szántás elvégzésével adóztak.

A mai Csobánka déli részében létezett ez a falu. Neve ősi finn-ugor eredetű. A „fed”, „fedémes” alapszavakból jön, ami méhes-, kaptárost jelent (a méhek lakásukban fedve vannak). A falu lakói királyi birtokon éltek és mézzel, mézből készült termékekkel adóztak.⁹

Erről a településről viszonylag későn keletkezett okleveles feljegyzés. Kandé birtok 1367-es határjárásakor a Kevély hegyről északi irányba haladva jutottak el a Fedémespatakhoz (Ffedemespataka), ez feltehetően a mai Ócsobánka dűlőben, a Kis-Kevély nyugati lábánál folyó ma névtelen patak lehet.

Fedémes birtokosa 1482-83-ban Zegedy István deák, pesti polgár. 1484-ben eladta fedémesi birtokát, majorságát Bodófalvi (Pomázi) Ferenc királyi államkincstárnoknak.

II. Ulászló 1503-ban elajándékozta Fedémest a fehéregyházi pálos kolostornak. 1511-ben még mindig a fehéregyházi pálos kolostor birtokában van, de már pusztaként említik.

^{8 8} Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 26-30. old

^{9 9} Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 17. old

Ezek után már nem tűnik fel semmilyen összeírásban, 1864-ben, a Petsy-féle helységnevégyűjteménykor, a Csobánkai lakosok Fedémes létezéséről sem tudtak.¹⁰

2.1.4. GARANCS FALU ÉS PUSZTA

Nevének magyarázata:

Akárcsak Fedémes esetében, ezt a nevet is viszonylag későn említi írott forrás. 1465-ben jelenik meg először, ekkor még Geranch alakban. Feltehetően a „gerencsér” szó, ami fazekast jelent, megrövidülésével keletkezhetett a falu neve.

Ebből következik, hogy Fedémes közelében volt egy másik királyi birtok is, ahol fazekastermékekkel adóztak a királynak.¹¹

Az Árpád-kori település a pilisi apátság birtokában volt, amikor 1465. szeptember 30.-án Herman pilisi apátot perbe fogták birtokháborítás miatt és Garancs (Geranch) birtokán megidézték. Ez az első forrás, amiben említik a területet.

A török idők alatt, ez a falu is elpusztult, akár csak a környék többi települése. Viszont szerepel még későbbi forrásban. 1546. évi timár-defterben említik, a terület hasznélvezője Iszmail timár-birtokos. 1554. január 6.-án Szinán bég a tulajdonos. Karancs pusztá néven említik, jövedelme kevés.

1559-ben a leírások szerint még gabonát vetettek Karancs pusztán, nem írták, hogy „ráják nélkül”¹², vagyis voltak még lakói. Viszont 1562-ben és 1580-ban már „ráják nélküli” pusztá.

A török források Garancs helyett, Karancsin, Karancsa vagy Karancs alakban írják a terület nevét. Hallás alapján jegyezték fel, valószínűleg spontán „értelmezés” miatt változott meg. Törökül a „karancs” feketét jelent.¹³

¹⁰ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 31. old

¹¹ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 17. old

¹² Az oszmán politikai gondolkodás a társadalmat két nagy funkcionális csoportra osztotta: katonákra (askeri) és adófizetőkre (reaya). Vagyis a „ráják nélküli” kifejezés annyit tesz, hogy nem lakott adózó ember a területen.

¹³ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 31-32. old

2.2. A település neve

A település neve az iráni „suban” szóból ered, jelentése pásztor. A „csobán” szavunk a honfoglalás idejéből származik. Írott forrás említi 1177 körül Subanus, majd 1202-1222-ben Csobánka alakban.¹⁴

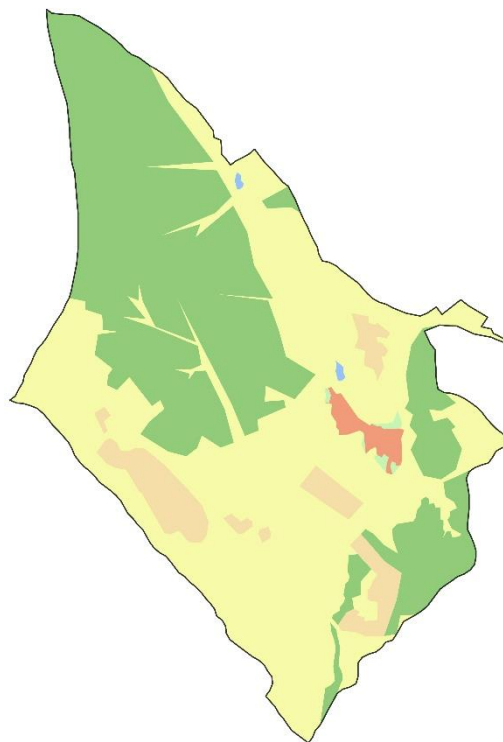
2.3. A település kialakulása, területhasználat

Csobánka történeti fejlődése és tájhasználatja szoros kapcsolatban áll a terület változatos domborzati adottságaival. A település jelentős erdőségek birtokában állt, míg a patak völgyekben állattartással, főként juh- és szarvasmarhatartással foglalkoztak. A szőlőművelés a XIII. századtól, a pilisi ciszterci szerzetesek birtoklásának idején kezdődött, ami hozzájárult a település gazdasági fejlődéséhez.

A török időszak alatt Csobánka lakossága szinte teljesen elpusztult, de 1690-ban, a nagy török ellentámadás után a délvidékről menekülő nagyszámú rác népesség telepedett le a területen, ők alapították újra a települést. Pásztorkodással, később gyümölcs- és virágtermesztéssel foglalkoztak, ami hozzájárult a helyi gazdaság fennmaradásához.

A Rákóczi-szabadságharc idején a földek hiánya és a magas adóterhek miatt sokan elhagyták a települést. Ezt követően sváb családok érkeztek a Budai-hegyvidékre, és a svábok mellett magyarok is letelepedtek, közösen újjáépítve az ófalut. A 18. század második felében szlovákok és később cigány közösségek is megjelentek Csobánkán.

A terület erdőségei a török hódoltság alatt elszenvedett károk után visszanyerték korábbi állapotukat, azonban Mária Terézia úrbéri rendezése során nagymértékű erdőirtás kezdődött, amely mezőgazdasági területekké alakította a vidéket. Az újonnan kialakított szántóföldeken gabonát, főként rozst, árpát és zabot termesztettek, melyet a patak melletti malomban őröltek.

3. ábra: Területhasználat az 1. katonai felmérés alapján (1782-85)
forrás: maps.arcanum.com

¹⁴ Wikipédia, Csobánka, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Csob%C3%A1nka>

Kaszálók hiányában a lakosok az erdőben gyűjtöttek szénát és ott legeltették állataikat, alkalmazkodva a domborzati viszonyokhoz és a történelmi kihívásokhoz.

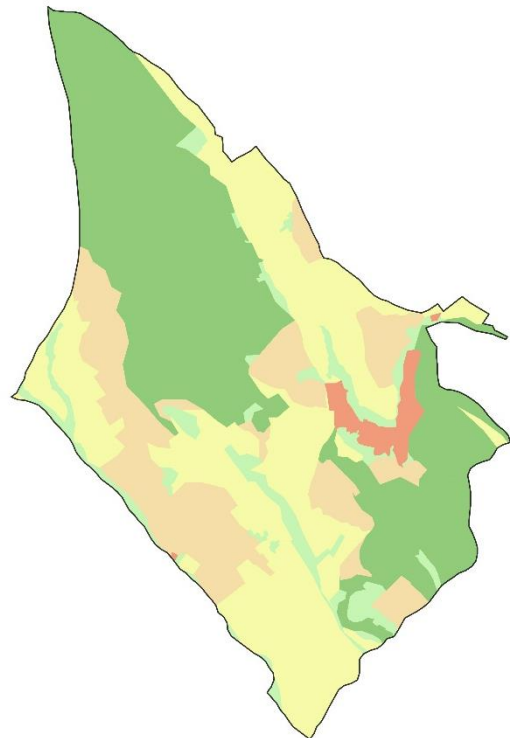
Csobánka mezőgazdasági hagyományai és kulturális sokszínűsége tehát szervesen kötődik a település fejlődéséhez és környezeti adottságaihoz.¹⁵

4. ábra: Szőlőművelés a 18.században Csobánkán
forrás: maps.arcanum.com

A szőlőművelés története Csobánkán valóban gazdag és érdekes. Az 1715-ös kezdetek óta, a Wattay család birtokába kerülésével és a helyi lakosok számára biztosított lehetőségekkel, a szőlőtermesztés jelentős fejlődésnek indult. Az 1810-től tapasztalható új lendület a helyi közösség gazdasági életét is élénkítette. Az első katonai felmérés által feltérképezett területek, mint a Hosszú-hegy és Határ-rétek, jelzik, hogy a szőlőültetvények fontos részei voltak a tájnak, amely nemcsak mezőgazdasági, hanem kulturális szempontból is jelentős szerepet játszott a település életében. A szőlőművelés Csobánkán tehát nemcsak hagyomány, hanem a helyi identitás egyik alapköve is.¹⁶

Az első katonai felmérésen érdekességként megfigyelhetők voltak a Kovácsi-patak menti tavak is, amelyek valószínűleg az öntözés és az állatok itatás céljára létesültek.¹⁷

5. ábra: Területhasználat az 2. katonai felmérés
alapján (1819-69)
forrás: maps.arcanum.com

¹⁵ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 6-10. old.

¹⁶ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 6-10. old.

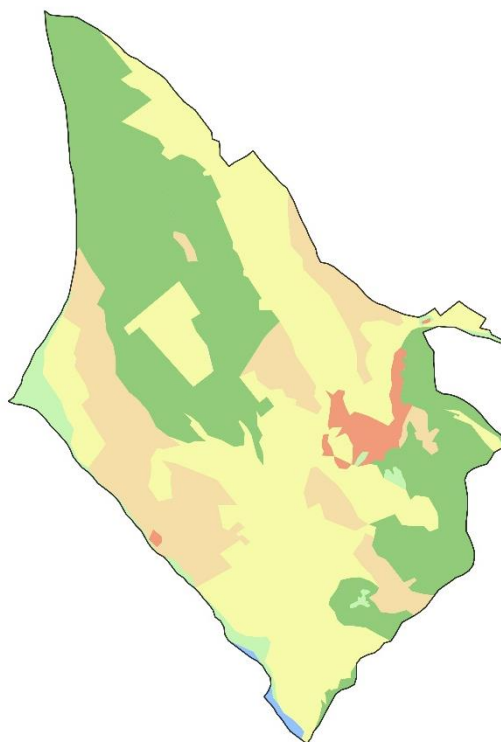
¹⁷ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 6-10. old.

A juh- és igavonó állattartás mellett a méhészet elterjedtsége is fontos szerepet játszott a helyi közösség életében. A jobbágyfelszabadítás és a földek újraosztása lehetőséget teremtett az önálló paraszti gazdálkodásra, ami hozzájárult a település gazdasági önállóságának megerősödéséhez.

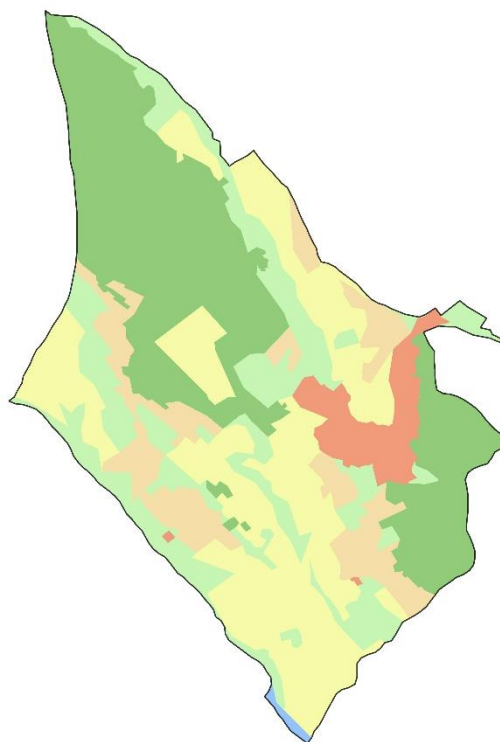
A századfordulón a Margit-liget területén kialakított szanatórium a gyógyítás fontos központjává vált, míg az állami iskola megalapítása a helyi oktatás fejlesztését célozta. A Szent Hubertus nyaralótelep megépítése pedig nemcsak a helyi turizmust, hanem a művészeti életet is felélénkítette, hiszen a művészek és építészek közreműködése színesítette a település arculatát. A neogótikus stílusú Hubertusz Kápolna 1905-ös felépítése pedig emblemikus része lett Csobánka kulturális örökségének. Ez az időszak tehát nemcsak a gazdasági, hanem a szellemi élet fellendülését is hozta a település számára.¹⁸

Csobánka története a 20. században valóban gazdag változásokban, amelyek a mezőgazdaság, ipar, és a helyi közösség átalakulását egyaránt magukba foglalták. A mezőgazdasági üzemek területe elaprózódása és a gyümölcstermesztés térnyerése jól tükrözi a helyi gazdaság átalakulását, ahogy az ipar és a közlekedés iránti kereslet nőtt. A kőbánya jelentősége a térség gazdaságában kulcsszerepet játszott.

A világháborúk Csobánkát is súlyosan érintették. Az I. világháború utáni népmozgások és a II. világháború következtében végrehajtott

7. ábra: Területhasználat az 3. katonai felmérés alapján (1819-69)
forrás: maps.arcanum.com

6. ábra: Területhasználat az 4. katonai felmérés alapján (1941)
forrás: maps.arcanum.com

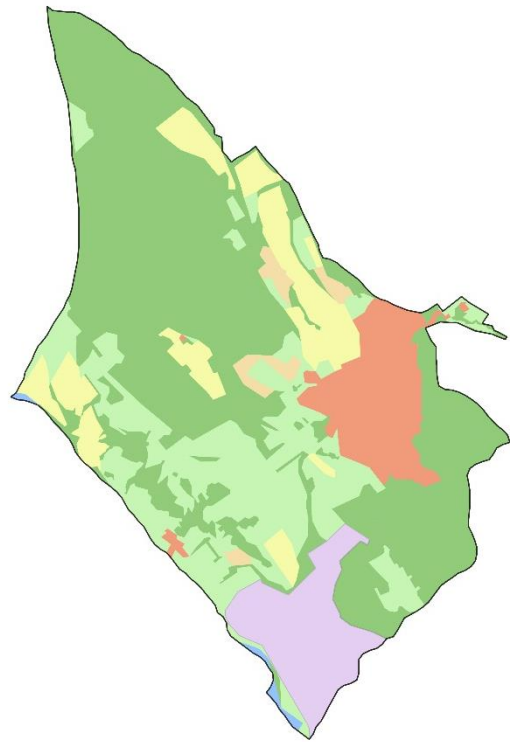
¹⁸ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 6-10. old.

kitelepítések átalakították a helyi közösséget. A svábok kitelepítése és más csoportok betelepülése komoly társadalmi feszültségeket eredményezett, ami a község autonómiájának felfüggesztéséhez vezetett. A tanácsrendszer bevezetése és a Termelőszövetkezet (TSZ) létrejötte a közösség életében új kihívásokat hozott.

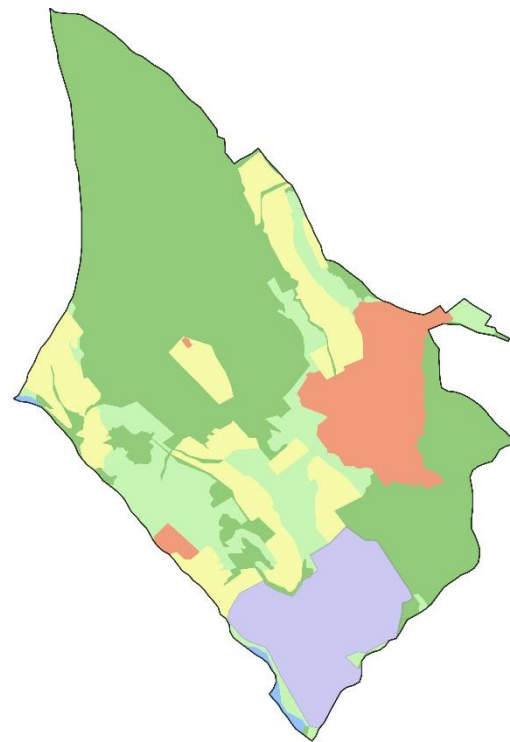
A mezőgazdasági hagyományok mellett a vallási élet is fontos szerepet játszott Csobánka történetében. A református közösség megjelenése és a katolikus templom felújítása tükrözi a település vallási sokszínűségét. A háborúk utáni építkezések, például a hétvégi házak létesítése, pedig a turizmus fellendüléséhez vezettek.

Csobánka tehát a 20. század során számos nehézséggel és változással nézett szembe, de a közösség ereje és az építkezés iránti vágy mindig is jellemző volt a településre. Az itt élők folyamatosan keresték a módját, hogy alkalmazkodjanak és fejlődjenek, így Csobánka gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik.¹⁹

A 7-8. ábrán jól látszik, hogy a terület déli határán megjelenő Honvédegi terület, jelentős nagyságú földeket foglalt el.

8. ábra: Területhasználat (2009)
forrás: Goggle Earth

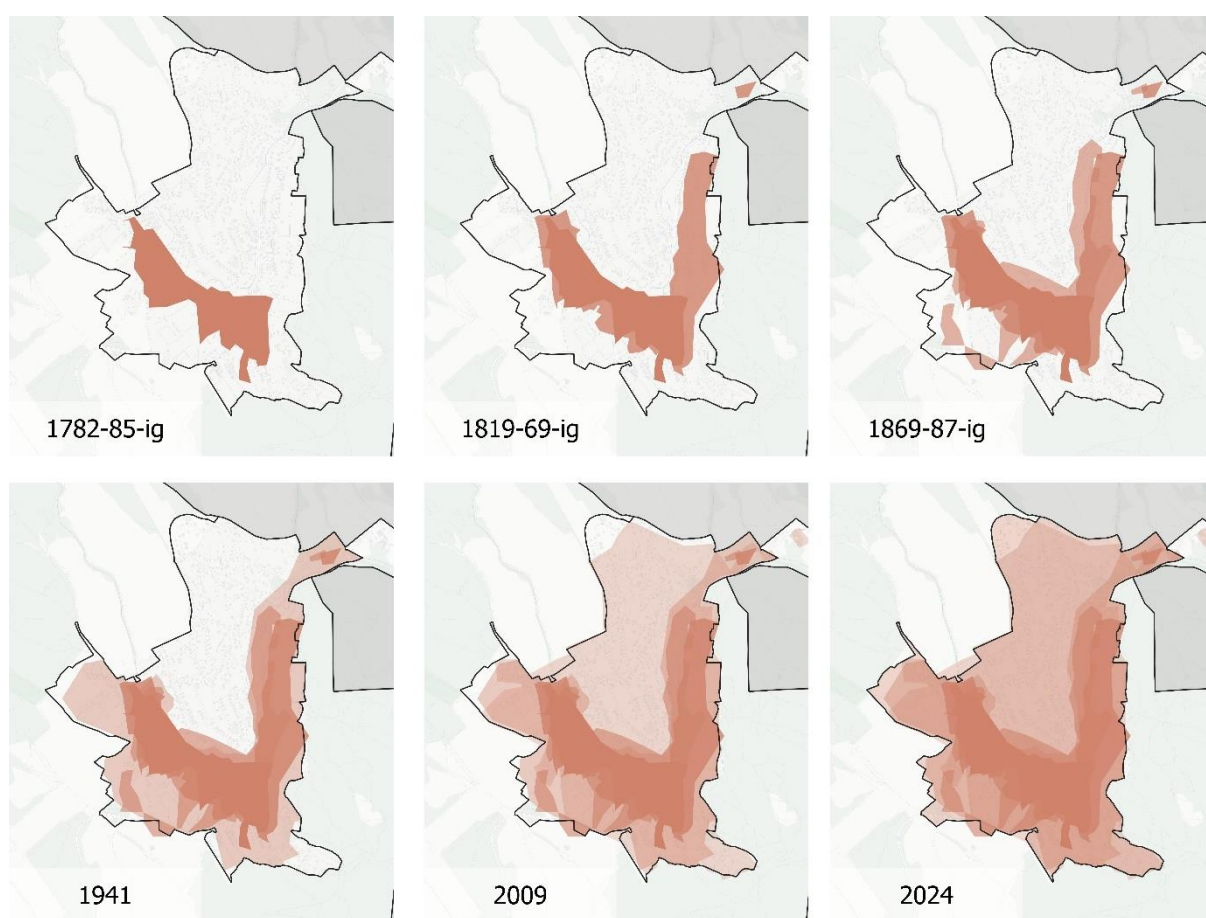
9. ábra: Területhasználat (2024)
forrás: Google Earth

¹⁹ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 6-10. old.

2.4. Csobánka keletkezése összefoglalva

A mai község területén Csobánka előtt 4 falu létezett, melyekből már csak régészeti lelőhelyek maradtak fenn. Csobánka falu keletkezése a török kiűzése után kezdődött, amikor szerb menekültek telepedtek le a területen. Az települést sorra népesítették be különböző nemzetiségek (szerb, német, magyar, cigány, szlovák). A falu gyors növekedése után a kuruc szabadságharc és az adóterhek miatt a lakosság csökkent, de a szatmári béke után újra benépesült.

(3-5. melléklet)

10. ábra: Csobánka belterületének fejlődése
forrás:katonai felmérések, Google Earth

2.5. Településszerkezet

Csobánka domborzati adottságai valóban alapvetően formálják a település szerkezetét és karakterét. A hegyek, patakok és a zöld területek szerves egységet alkotnak, ami nemcsak esztétikai élményt nyújt, hanem hozzájárul a település természetközeli atmoszférájához is. A Dera- és Kovácsi-patakok által átszelt terület belső "tengelyei" szerves részei a település életének, a táji környezet pedig szerves eleme a településképpnek, ami különösen kiemeli a hely vizuális vonzerejét.

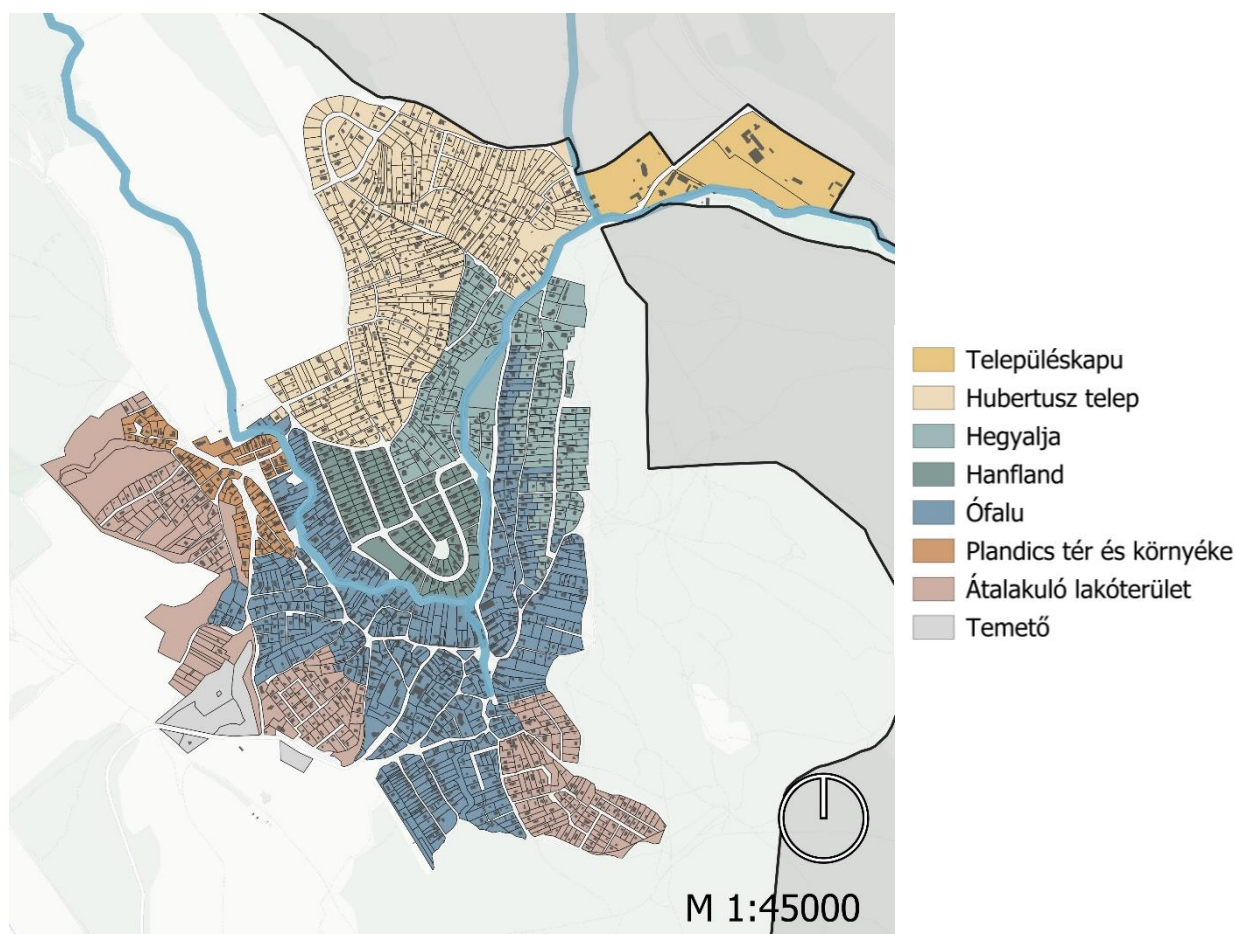
A kertvárosias és helyenként falusias környezet együttéléséből adódik, hogy csak néhány építészeti elem emelkedik ki, mint például a templomtornyok, villák és kőkeresztek. Ezek az elemek a település történeti fejlődését is tükrözik, hiszen az utca-, tömb- és telekstruktúra eltérő jellege az ófaluban, a villaövezetben, a nyaraló- és üdülőterületeken, valamint Hanflandon egyedülálló képet alkot.

Az útelágazások és teresedések jelentős értéket képviselnek, hiszen a helyi közösség sokszínű múltját idézik. A Szerb tér, Plandics tér, Rózsa utca és Rákóczi Ferenc utca, valamint a Hubertusz nyaralótelep mind hozzájárulnak Csobánka kulturális gazdagságához. Ezek a helyek nemcsak geográfiai, hanem kulturális csomópontok is, ahol a helyi identitás és a történelem nyomai találkoznak.

Összességében Csobánka egy olyan település, amely harmonikusan ötvözi a természeti szépségeket és a gazdag kulturális örökséget, így valóban különleges hely a környéken.²⁰

²⁰ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 12. old.

2.5.1. TELEPÜLÉSRÉSZEK^{21, 22}

11. ábra: Csobánka belterületének részei
forrás: saját ábra (Csobánka TAK)

8 különböző karakterű településrészt nevezhetünk meg Csobánkán. Mind eltérő telekmorfológiával és kialakulási idővel rendelkezik.

Ófalu: Csobánka legkorábban kialakult része, a Dera- és Kovácsi-patak találkozásától végig a vízfolyás mentén. Jellemzően szabálytalan formájú és méretű telekállománya a település történetében bekövetkező ki- és betelepítések, különböző földosztások során nyerte el mai formáját. A templomok és főbb intézmények elszórva ágyazódtak be a lakótelkek közé. A legtöbb hangulatos utcakép és értékes épület is itt található.

Plandics tér és környéke: Eredetileg bányász lakások épültek ezen a településrészen, majd a Oszoly alatt élő cigány lakosság települt át ide. Halmazos telekszerkezetet mutat, épületállománya változatos. A ma is itt élő cigány lakosság életvitelének sajátos szokásait lehet

²¹ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, Örökségvédelmi hatástanulmány (2016), 12. old.

²² Csobánka TAK (2017), 22-28. old.

felfedezni a településképből. Szabálytalan, szellős beépítés jellemzi, néhol kerítés nélküli épületekkel.

Hegyalja: Az Oszoly-szikla és a patak által határolt területen helyezkedik el. Az erdők irtásával a település a magasabban fekvő területek felé terjeszkedett, az utcák vonalvezetése igazodik a terepadottságokhoz. Az annak idején nyaralótelkekre lakóépületek épültek, néhol azonban még fellelhetők villaszerű épületek, emlékeztetve a hajdani utcaképre.

Településkapu: Pomáz-Dobogókő közötti 1111-es útról Csobánkára érkezőket ez a településrész fogadja. Nagy telkek, zöldbe ágyazott épületek jellemzik. Értékes épület például a Margit-ligeti kastély, melyhez egykor tartozó egyéb épületek az út túloldalán találhatóak, melyek mihamarabbi felújításra szorulnak.

Átalakuló lakóterület: Ezeken a területeken jelentős kiterjedésű gyümölcsösök voltak, melyeket a tulajdonosok elértékesítettek az 1960-as években. Ezt követően üdülőterületekként funkcionáló telkek, ma fokozatos átalakuláson mennek keresztül. A faházak hétvégi telkek helyére lakóépületek kerülnek.

Hanfland: 1989-ben kezdett kialakulni, a krumpliföldek nadrgászíj parcelláinak összevonásával és megtervezett újraosztásával. Ma szabályosan kiosztott, többnyire egyforma méretű telkeken igényes lakóházakat találunk. Az ide költözők többsége ingázik, munka és egyéb szolgáltatások elérése érdekében más településeket látogatnak.

Hubertusz telep: Egykori zártkertek térsége, részben csobánkai lakosok hétvégi házas telkei, részben a fővárosi művészek, építészek üdülőtelkei töltötték meg a településrészt. Ma még csak kisebb részét képezik a lakóházak telkek, de a telekszerkezete fokozatosan átalakul. Értékes épületként meg kell említeni a Hubertusz-kápolnát, mely elhanyagoltan és elvadult növényzetbe rejtve áll.²³²⁴

²³ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 12. old.

²⁴ Csobánka TAK (2017), 22-28. old.

2.6. Demográfia, Vallás

2.6.1. DEMOGRÁFIA

Csobánka településtörténete során különböző nemzetiségek éltek együtt és alkottak közösséget. A következő nemzetiségek tekinthetők jelentősnek a faluban:

Rácok: Az első telepesek közé tartoztak, akiket a Csernojevics Arzen ipeki pátriarcha vezetett. Kezdetben a rácok alkották a domináns közösséget a faluban, de az idő múlásával számuk fokozatosan csökkent. Bár arányuk 1817-re már csak egyharmadra zsugorodott, társadalmi és vezetői szerepük meghaladta ezt a számot.²⁵

Svábok: A török kiűzése és a szatmári béke után svábok települtek a környékre. Bár eredetileg Csobánkára szervezett formában rácokat telepítettek, a svábok is fokozatosan megjelentek a faluban. Az első említések a kuruc szabadságharc előtti időkre nyúlnak vissza. A svábok száma a későbbi években növekedett, és számos sváb család érkezett különböző más településekről.²⁶

Magyarok: A magyarok jelenléte a településen a 18. század második felétől növekvő tendenciát mutatott, de kezdetben nem voltak olyan nagy számban jelen, mint a rácok és a svábok. Az összeírások szerint kovácsok és molnárok között voltak tagjai a magyar közösségnek.²⁷

Szlovákok: A szlovákok jelenléte kevésbé volt jelentős, mint a fent említett nemzetiségeké, de a 18. század második felétől kezdve mindig jelen voltak a faluban. Származásuk nyugati szláv, szlovák és cseh eredetű volt.²⁸

Cigányok: A cigányok jelenléte 1760-ban kezdődött a csobánkai összeírások szerint. Kezdetben egy cigány kovácműhely működött a faluban, és a jelenlétük folyamatos volt.²⁹

Csobánka lakossága a 19. század közepétől folyamatosan növekedett, de az 1940-es években törés következett be ebben a növekedésben.

²⁵ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 53. old

²⁶ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 53-55. old

²⁷ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 55-56. old

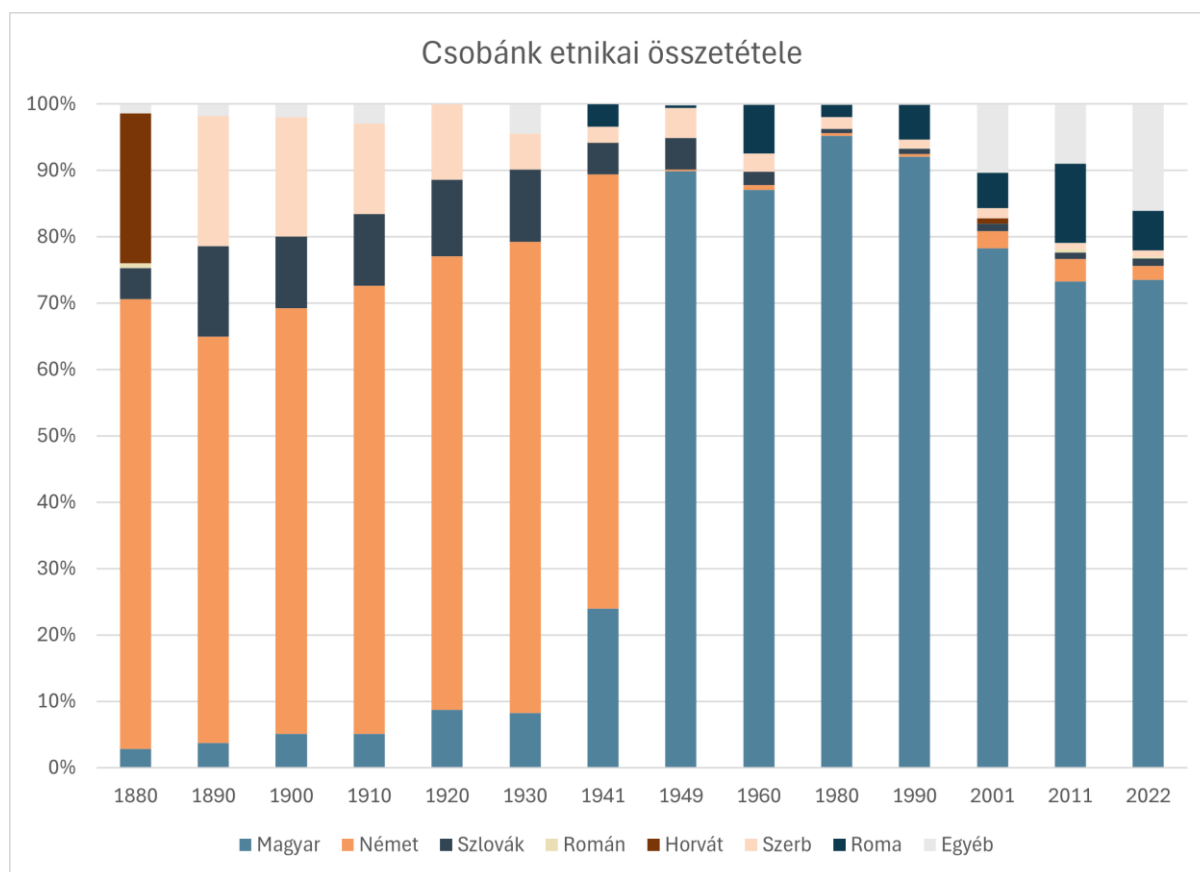
²⁸ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 56. old

²⁹ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 56-57. old

I.Világháború: Csobánkáról összesen 272 férfi vonult be, közülük 71-en hősi halált haltak vagy elhunytak. Nevük megtalálható az 1920-as évek elején állított turulmadaras emlékművön.³⁰

II.Világháború: A besorozott csobánkaiak pontos száma nem ismert, de a háború alatt elvesztett személyek (elhunytak, elhurcoltak) száma 75.³¹

1944 végén, a front közeledése miatt **a német ajkú lakosokat** távozásra szólították fel. A faluban a lakosság háromnegyede német nemzetiségű volt. A 12330/1945 számú miniszterelnöki rendelet alapján 1945. december 29-én döntöttek a német nemzetiségűek kitelepítéséről. 1946 februárjában elkezdtek összeírni és kihirdetni a kitelepítendő családok neveit, majd március 15-én elindult az első transzport Heidenheimbe, 650 fővel. Ezt követően március 19-én további 660 főt szállítottak **Wertheimbe**. A kitelepítés következtében a falu lakosságának 75%-át, összesen 1310 főt hurcoltak el.³² Az alábbi ábrán jól látható az 1946-os kitelepítés.

12. ábra: Csobánka etnikai összetétele 1880-2022 között
forrás: saját ábra (KSH)

³⁰ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 151. old

³¹ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 171. old

³² Lukács Zoltán Gábor (2023), *LASSAN MÁR FELEJTEK – ICH VERGESSE LANGSAM CSOBÁNKA ÉS AZ 1946-BAN KITELEPÍTETTEK EMLÉKEZETE*, 5-6. old

2.6.2. VALLÁS

A történeti települések (Kandé, Fedémes, Boron, Garancs) a római katolikus vallást követték, majd elnéptelenedtek. Boron és Garancs település nyomai között találtak templom romokat is. 1299-ben Boron területén írott forrásban említenek egy Szent Mártonnak szentelt templomot.³³

Ma két templom áll Csobánkán, a Szent Gábor Arkangyal szerb ortodox templom és a Szent Anna római katolikus templom.

Görögkeletiek

A XVII. század végén betelepülő rác lakosság az ortodox vallást követte.

Eleinte nem volt saját pópájuk vagy templomuk, az 1739-41-es pestis járvány alatt, Ábrahám pópa járt ki a településre Szentendréről. A járvány idején nagy volt az ellentét a katolikusok és görögkeletiek között. Jelentősen akadályozták a katolikusok kápolnaépítési munkákban.

1746-ban épült az ortodox templom, Gábor Arkangyal tiszteletére. Ekkor még mindig nincs saját pópája Csobánkának.

Panics János volt az első név szerint említett pópa, 1767-től működik Csobánkán.³⁴

Római katolikusok

Csobánka német nemzetiségű lakói a XVII. században a borosjenői katolikus plébániához tartoztak. Számuk az 1730-as években növekedett.

A pestis járvány viszontagságait követően született meg bennük a gondolat, hogy kápolnát építsenek. Végül 1763-ban felépült a Szent Annának szentelt katolikus templom. A faluban ekkor 466 katolikus hívő lakott.

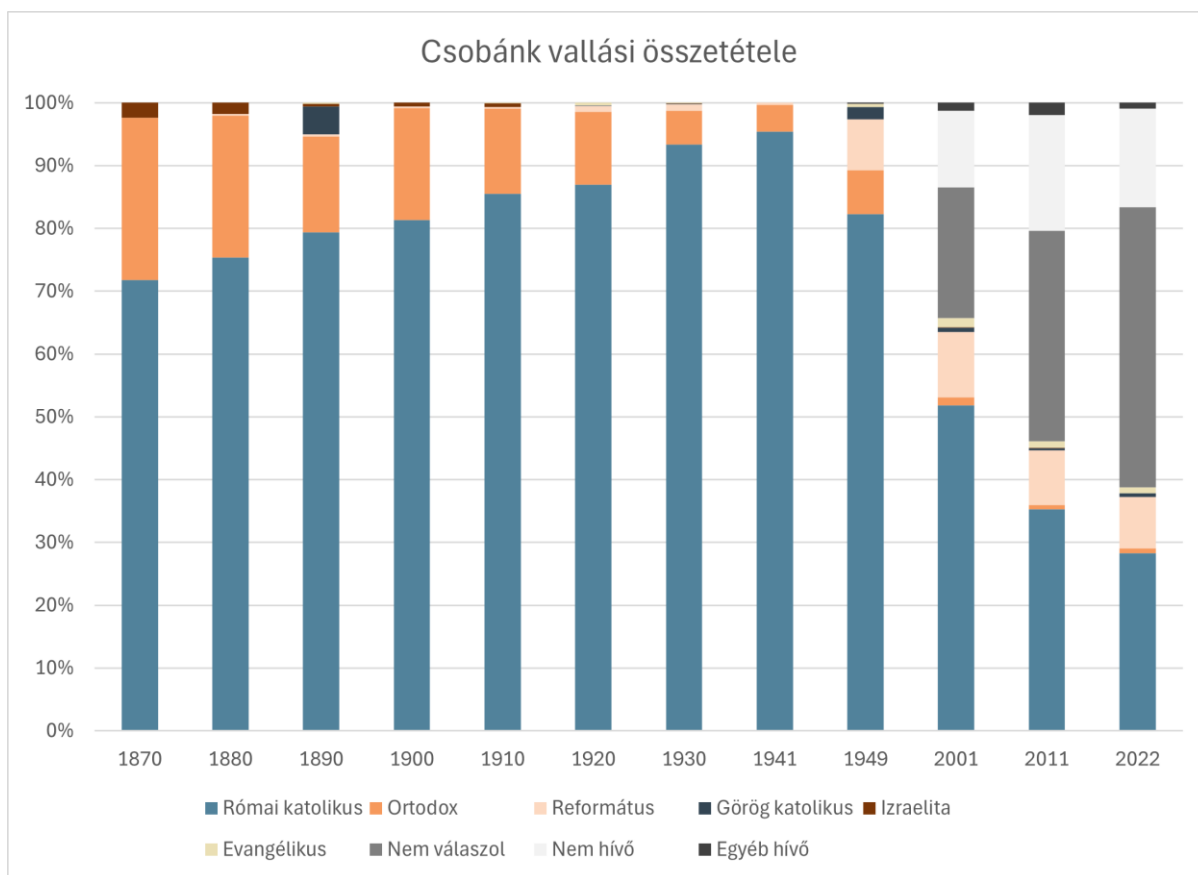
1833-ban romos állapota miatt, lebontásra került. 1839-ben már álltak az új templom falai, viszont használata csak 1856-ban kezdődött meg.³⁵

³³ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 108-109. old

³⁴ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 109-112. old

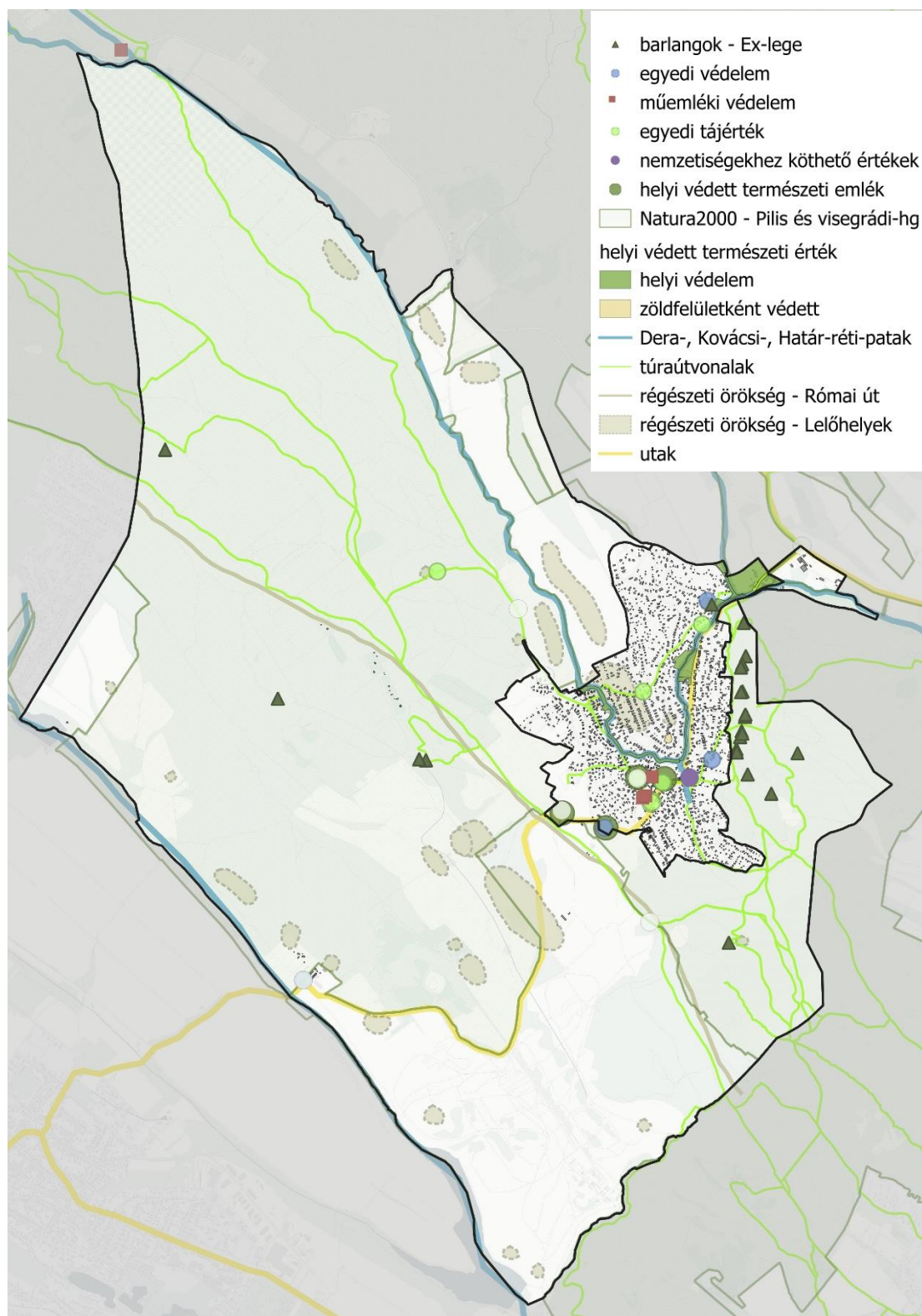
³⁵ Horváth Lajos (1996), *Csobánka története*, 112-119. old

Ma a két legnagyobb felekezet Csobánkán a római katolikusok és a reformátusok. Korábban jelentős számuk miatt fontos megemlíteni az ortodox felekezetet is. Az alábbi ábrán jól látható a település vallási összetételének változásai az évek során.

*13. ábra: Csobánka vallási összetétele 1870-2022 között
forrás: saját ábra (KSH)*

3. Települési értékek

14. ábra: Települési értékek térképes ábrázolása
forrás: saját ábra

3.1. Természeti értékek

Csobánka területének jelentős része, 1449,54 ha országos szintű védettség alatt álló terület, mely a **Duna-Ipoly NP**-hoz tartozik.

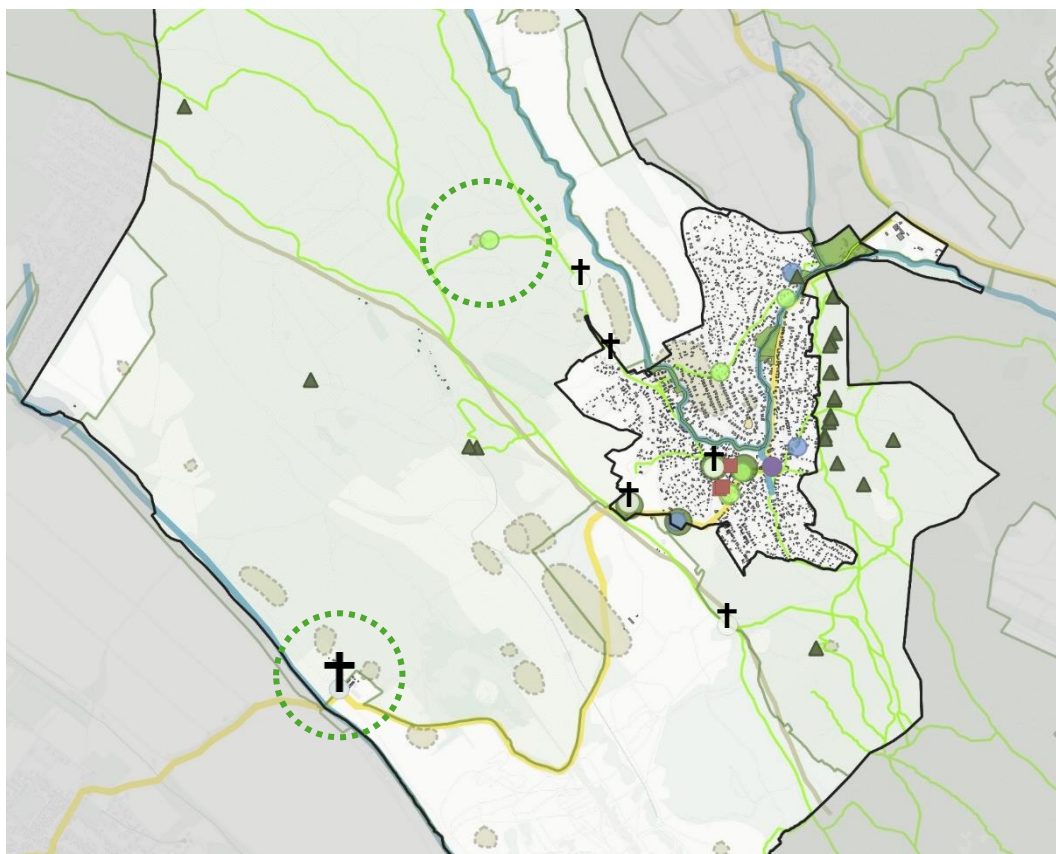
A **Natura2000** hálózat számára kijelölt terület nagysága meghaladja a Nemzeti Park által védett területek kiterjedését. A Natura2000 különleges természetmegőrzési területek a Nemzeti Park területein túl főleg parlagon hagyott mezőgazdasági területek. Csobánka a Pilis és Visegrádi-hegység nevű kiemelt természetmegőrzési területen helyezkedik el.

Csobánkán **45 barlang** van a nyilvántartásban. A HÉSZ 2 barlangot említ. Az egyik a Macska-barlang, ami a Ziribár-hegy délkeleti lábánál helyezkedik el, a Macska-völgyben, kedvelt turista célpont. A másik a Mackó-barlang, ami a Kis-Kevély oldalában található. Ezeken kívül sok más barlangnak minősülő karsztos képződmény lelhető fel a településen, melyek a törvény erejénél fogva védettek. (6. melléklet)

Két **Ex-lege védett forrás** is akad a településen. Az egyik, sokak által ismert Szent-kút, a másik pedig, kevésbé látogatott Dera-patak forrásvidékén található.³⁶

³⁶ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 29. old.

3.2. Helyi értékvédelem

15. ábra: Helyi értékvédelem - Szentkút és Garancsi kereszt forrás: saját ábra

3.2.1. SZENTKÚT-FORRÁS MELLETTI BÚCSÚJÁRÓ KÁPOLNA

Csobánka külterületén, a Béke út végétől nyugatra található (lásd 15. ábra) a Szentkúti Sárlos **Boldogasszony Kápolna**, amely a **Szentkúti forrásnál** áll, és látogatott búcsújáróhely. Az 1930-as évek végén átépítették. A hely legendája (lásd Legendák című alfejezet) szerint 1842-ben egy pásztor Mária látomását látta a mocsaras forrásnál, és a forrás vizét csodálatos gyógyulásokkal társították. Egy másik változat szerint egy favágó által kivágott fán lévő Mária-kép vérezni kezdett, ami a búcsújárások kezdetét jelentette.³⁷ (22. melléklet)

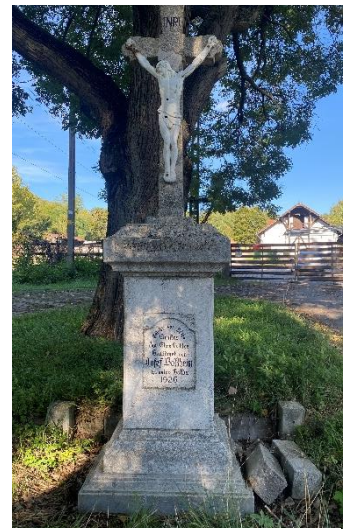
16. ábra: Szentkúti kápolna forrás: saját kép

³⁷ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 42. old.

3.2.2. GARANCSI-KERESZT

Csobánka külterületén a Sopronyi Lovastanya bejáratánál a Vörösvári út mellett található történelmi útkereszt, a Garancsi-kereszt (lásd 15. ábra). Felirata: „*Dicsértesséka Jézus Krisztus. Isten dicsőségére adományozta Botzheim József és neje 1926-ba. Állította a pilisszent-iváni Tittenberger*” (Kőfaragó).³⁸

Helyszínbejárás során a keresztnél találkoztam a lovarda jelenlegi tulajdonosával, aki elmesélte, hogy az apja 2000-ben felújította a keresztet, melynek bizonyítékát őrzi a kereszt hátoldalába vésett írás: „*Felújítás 2000 Halmai, Sopronyi J. megbízásából.*” (8. melléklet)

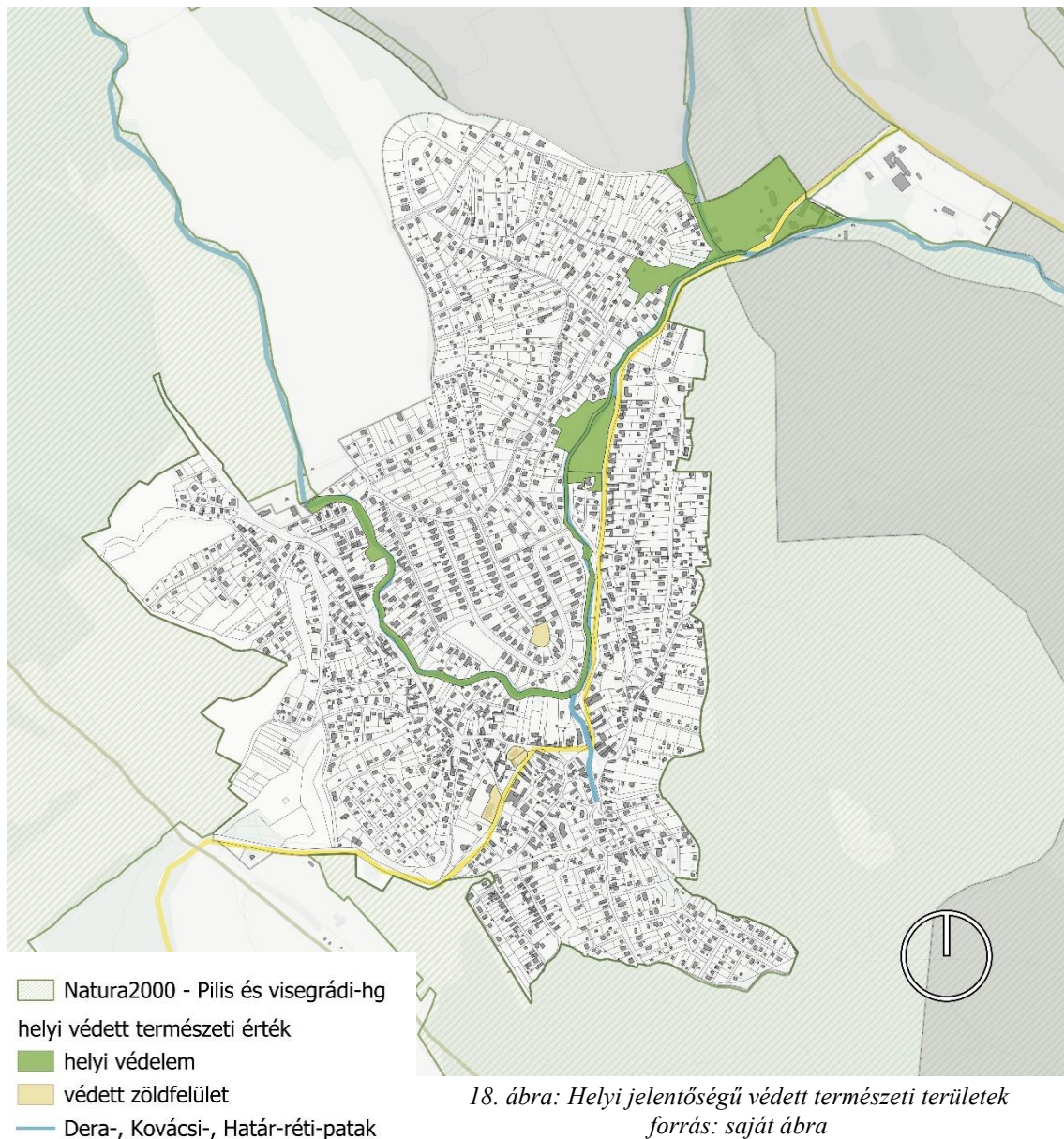
17. ábra: Garancsi-kereszt
forrás: saját kép

³⁸ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 42. old.

3.2.3. HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK

Ebben a fejezetben 5 meghatározott terület kerül megvizsgálásra, melynek célja a vizsgált területek helyi védelemre való jogosultságát támasztja alá. A növény- és madártani, néhány esetben állattani vizsgálatokat követően lehet megindokolni, hogy az adott terület érdemes helyi védelem megtartására. A vizsgálatot a RENATUR 2005 BT. végezte el.

1. Margit-ligeti kastély parkja
2. Volt Cserkészpark területe
3. Hubertusz-kápolna és környezete
4. Ybl-villa egykori kertje
5. Dera- és Kovácsi-patak és környezete

3.2.3.1.1. MARGIT-LIGETI KASTÉLY PARKJA (10. MELLÉKLET)

Csobánka település kapujában található kastélypark területe körülbelül **3,3 hektár**, és a Fő útról közelíthető meg. Az ökológiai folyosónak nem része, de közvetlenül szomszédos védett területekkel és Natura 2000-es övezettel határos.

Növényzet

A területen **106 növényfajt** figyeltek meg, köztük **három védett fajt**. A fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*) mesterséges tóban található, míg a fehér és kardos madársisak (*Cephalanthera damasonium*, *C. longifolia*) természetes erdőfoltokban fordul elő. Az erdőszéleken és a kastélypark körüli területeken a természetes állapotok alacsonyabbak, az emberi beavatkozások és kaszálás hatására gyomfajok, mint a kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) és a japán óriáskeserűfű (*Fallopia japonica*) terjedtek el.

19. ábra: Margit-ligeti kastély parkja
forrás: saját ábra

Madárvilág

A kastélyparkban **15 madárfajt** figyeltek meg, közülük **14 védett**. A terület a településközi elhelyezkedése miatt főként települési madárfajoknak ad otthont, de az erdőfoltok és a jó természetességű élőhelyek megfelelő táplálkozó- és fészkelőhelyeket biztosítanak. A parkban előforduló védett fajok, valamint a jól megőrzött erdőfoltok különösen értékesek a madárfauna számára.

Összegzés

A kastélypark területe jelentős természetvédelmi értékkel bír, különösen a magasabb fekvésű erdőfoltok és az ott előforduló védett növény- és madárfajok miatt. A dombtető erdejének és a természetes élőhelyek megőrzése érdekében **javasolt a terület helyi védelme.**³⁹

³⁹ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (29-32. old.)

3.2.3.1.2. VOLT CSERKÉSZPARK TERÜLETE

A terület a Margitligeti kastéllyal szemben található, a Dera patak délről határolja. A helyrajzi szám: 603, mely két részre oszlik (603/1, 603/2). Kiterjedése körülbelül 0,9 hektár.

A terület keleti része ökológiai folyosón helyezkedik el, és Natura 2000 terület részét képezi, ahogy a közvetlenül délre fekvő területek is.

20. ábra: Volt Cserkészpark területe
forrás: saját ábra

Növényzet

A felmérés során összesen **46 növényfaj** jelenlétét regisztrálták a területen. A terület **védett növénye a hóvirág**, amely a helyi természetvédelmi szabályozások értelmében külön figyelmet érdemel. A terület jelentős része bolygatott, zavart állapotú, mivel épületek, parkoló és út borítja, illetve a főépület felújítása miatt egyes területek építési területként is szerepelnek.

A fajok több mint harmada természetességre utaló faj, amelyek szinte kizárólag a patak közeli területen fordulnak elő. A többi, zavarosabb rész nem ad megfelelő élőhelyet.

Madárvilág

A madártani felmérés során **14 madárfajt** figyeltek meg, **mindegyik faj védett**. A terület madártani jelentősége főként az idős platánfák és a patak menti, természetközeli növénytársulások jelenlétének köszönhető, amelyek biztosítják az ökológiai kapcsolatokat a patak menti és azon túli élőhelyek között.

Összegzés

A terület egyik legértékesebb része a nyugati háromszög alakú terület, melyet a hajdani kápolna romos épülete, a patak és az út közre zár. Ezen a részen számos helyi termőhelyhez illeszkedő, természetközeli növényfaj jelenik meg, és mivel nem volt hosszú időn keresztül kezelve, az állapota viszonylag jól megőrződött. Itt található a védett hóvirág is.⁴⁰

⁴⁰ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (54-57. old.)

3.2.3.1.3. HUBERTUSZ-KÁPOLNA KÖRNYEZETE (11. MELLÉKLET)

A terület a Dera patak fölötti domboldalon és tetején helyezkedik el. A kápolna a dombtetőn, egy rendszeresen kaszált tisztáson áll. A terület ex lege védett barlangokat is növelik a terület természetvédelmi értékét (Hubertus 1. és Hubertus 2. barlangok)

Növényzet

A bejárás során **59 növényfajt** dokumentáltak, köztük **három védett faj**: a hóvirág (*Galanthus nivalis*), a nagy ezerjófű

(*Dictamnus albus*) és a magyar repcsény (*Erysimum odoratum*). A védett fajok előfordulása a terület peremén, a kápolna környékén volt jellemző, ahol a zavartság és emberi hatások fokozottabbak. A terület természetes állapota a meredek, nehezen megközelíthető belső részekben a legjobb, melyek zavarstagságtól mentesek. A természetességre utaló fajok a terület több mint felét alkotják, míg az invazív és gyomfajok száma alacsony.

Madárvilág

A területen **10 madárfajt** figyeltek meg, **mindegyik védett**. A fajok között viszonylag gyakori, települési környezetben is előforduló fajok vannak. A kápolna körüli erdős terület a madárfauna számára megfelelő élőhelyet biztosít.

Összegzés:

A Hubertusz-kápolna környezete **kiemelkedő természetvédelmi értékekkel rendelkezik**. A terület jelentős része alacsony fokú emberi beavatkozásnak van kitéve, amely elősegíti a természeti állapotának megőrzését.

A terület magas **természetvédelmi értékei indokolják, hogy helyi védelmet kapjon**, és kezelése folyamatos figyelmet igényel a fenntartható használat érdekében.⁴¹

21. ábra: Hubertusz-kápolna környezete
forrás: saját ábra

⁴¹ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (32-35. old.)

3.2.3.1.4. YBL-VILLA EGYKORI KERTJE

A terület Csobánka központi részén található, a Fő út és a Dera patak között, a helyrajzi számok 551, 605/1 és 605/2. Kiterjedése **19.744,7 m²** (1,97 ha), és az ökológiai folyosónak nem része. A Diófa köz felől és a Fő út mentén is megközelíthető.

Növényzet

A területen **57 növényfajt** figyeltek meg, közöttük **egyetlen védett fajt**, a nemes májvirágot (*Hepatica nobilis*). A természetességre utaló fajok aránya alacsony, azonban a kísérőfajok száma magas. A patak közelsége miatt a fehér fűz is jelen van. A gazdasági és díszfajok magas aránya a korábbi dísznövénykertészet öröksége. Jelen vannak tájidegen fajok, mint a kínai ginkgo (*Ginkgo biloba*) és több adventív keserűfű, amelyek visszaszorítása a terület állapotának javítását segítené.

22. ábra: Ybl-villa egykori kertje
forrás: saját ábra

Madárvilág

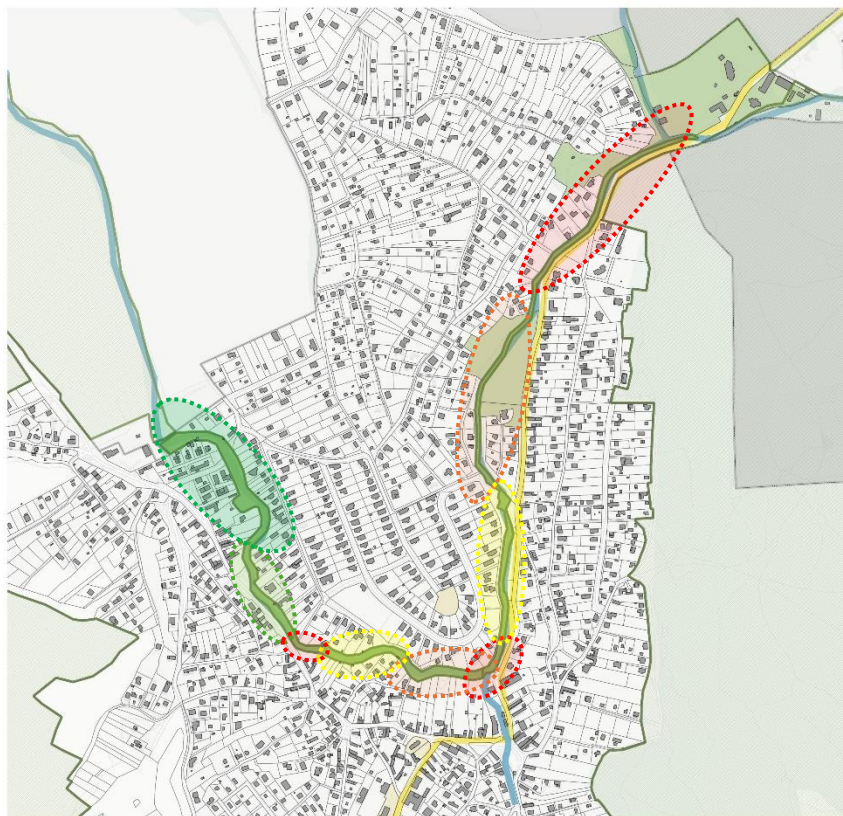
Kilenc madárfajt figyeltek meg, melyek közül **nyolc védett**. A terület településközponti elhelyezkedése és vegetációja befolyásolja a madárfauna összetételét. A madarak fészkelési és táplálkozási helyeinek védelme érdekében a következő javaslatok merültek fel:

Összegzés

A terület központi elhelyezkedése és kiterjedése figyelmet érdemel. A Dera patak mentén található ökológiai folyosó részeként a terület természeti állapota a tájidegen fajok kiszorításával és honos növények telepítésével javítható. **Javasolt a terület védelme.**⁴²

⁴² RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (26-28. old.)

3.2.3.1.5. DERA- ÉS KOVÁCSI-PATAK ÉS KÖRNYEZETE

23. ábra: Szakaszjellegek, Dera- és Kovácsi-patak és környezete
forrás: saját ábra

A Dera patak Csobánka kül- és belterületén több kilométeren keresztül folyik. A **külterületi szakaszok országos védelem alatt állnak**, és részei az ökológiai hálózatnak és Natura 2000 területnek. A **belterületi szakasz is ökológiai folyosóhoz tartozik** (306/1, 404 hrsz.). A belterületi szakasz hossza körülbelül 2,5 km.

A patak medre bejáráskor száraz volt, a csobánkai alsó szakasz burkolt, míg a többi szabályozott, de részben természetes állapotba került. A **patak élővilága védett és nem védett halfajokból**, valamint **kövi rákból** áll. Az élőhelyet a keserűfű-fajok túlburjánzása és a mederburkolás rontja.

Az eredeti ártéri vegetáció jelentősen csökkent, vagy csak töredékekben maradt fenn az intenzív tájhasználat (beépítések, antropogén hatások) következtében. A patak menti vegetációt magas mozaikosság és diverzitás jellemzi, melyet az invazív, idegenhonos és gyomfajok terjedése alakított. Az egykor jellemző égerligeteket és patakparti magaskórósokat fokozatosan felváltották az idegenhonos fajok.⁴³

⁴³ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (35-39. old.)

Növényzet

1. Szakaszjelleg (lásd 23-as ábra)

Főként a **hidak és átkelők környékén** jellemző ez a jelleg, ahol **nyitott a víztér**. Ezen a szakaszon a növényzetet szinte teljes egészében a japán keserűfű (*Fallopia japonica*) uralja.

A **természetességre utaló fajok** aránya csupán **9,7%**, míg a **degradáltságot jelző fajoké 90,3%**. Mivel a degradáltságot mutató fajok dominálnak, a **szakasz állapota rossz**, és jelentős antropogén hatásokkal terhelt.⁴⁴

2. Szakaszjelleg (lásd 23-as ábra)

Ez a **szakasz zárt jellegű**, így a japán keserűfű nem képes monodominánssá válni, de a fényesebb helyeken változó kiterjedésű foltokban jelen van. A lombkoronaszintben inváziós és őshonos fajok aránya átlagosan 50-50%. Dominál a fehérakác (*Robinia pseudoacacia*) és a fehér fűz (*Salix alba*), megjelennek erdei előfutárfajok (pl. *Fraxinus excelsior*, *Prunus avium*, *Acer spp.*) és díszfák (pl. *Aesculus hippocastanum*, *Robinia hispida*, *Juglans regia*). A cserjeszint gazdag, főként őshonos erdei és termőhelyre jellemző fajokkal. A gyepszint szegényes, főként árnyékosabb területeken őshonos erdei flóra (pl. *Aegopodium podagraria*, *Hedera helix*), naposabb részeken gyomnövények (pl. *Urtica dioica*, *Solidago canadensis*) és japán keserűfű (*Fallopia japonica*) találhatók.

A **természetességre utaló fajok aránya 47%**, míg a **degradáltságra utalóké 53%**, ami a **szakaszt közepesen** antropogén hatásokkal terhelté teszi.⁴⁵

3. Szakaszjelleg (lásd 23-as ábra)

A szakaszok jellemzően nem zárt lombkoronaszinttel rendelkeznek. Az inváziós fafajok (pl. *Robinia pseudoacacia*) aránya csökkent, és a szakasz lombkoronája alacsonyabb, mint a 2-es szakaszjellegnél. A fehér fűz a domináns faj, de jelen van számos elegyfaj is (pl. *Fraxinus excelsior*, *Prunus avium*, *Ulmus minor*). A gyepszint fajszegény, amit a cserjék magas aránya okoz. Kaszált naposabb területeken a termőhely fajtái (pl.

⁴⁴ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (39-40. old.)

⁴⁵ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (40-41. old.)

Carex hirta, *Urtica dioica*) fordulnak elő. A japán keserűfű (*Fallopia japonica*) gyakori, és a kertek között folyó patak mentén számos exóta faj is jelen van.

A természetességre utaló fajok aránya 38%, míg a degradáltságra utalóké 62%, így a szakaszt közepesen antropogén hatások terhelik.⁴⁶

4. Szakaszjelleg (lásd 23-as ábra)

A szakasz teljesen nyitott, a fás vegetáció ritkán fordul elő a patak mentén, ahol csak néhány egyed található (pl. *Populus nigra* 'Italica', *Salix alba*, *Juglans regia*). A gyepszint fajgazdag, ahol gyomfajok (pl. *Convolvulus arvensis*, *Crepis biennis*) és üde gyepek fajai (pl. *Dipsacus laciniatus*, *Symphytum officinale*) keverednek. A magas zavarástűrő gyomfajok aránya miatt a természetesség alacsony. A mederben fragmentális mocsári növényzet is megjelenik (pl. *Glyceria maxima*, *Sparganium erectum*, *Carex hirta*, *Epilobium tetragonum*), amelyek kisebb-nagyobb foltokat alkotnak, így önálló élőhelyként felirhatók.

A szakaszon japán keserűfű nem található. A természetességre utaló fajok aránya 22,3%, míg a degradáltságra utalóké 77,7%, így a terület erősen antropogén hatásoknak van kitéve.⁴⁷

5. Szakaszjelleg (lásd 23-as ábra)

A szakasz kinézete megegyezik a 3. szakaszéval, de itt a japán keserűfű majdnem teljesen visszaszorult. Naposabb területeken fragmentális mocsári növényzet (pl. *Sparganium erectum*, *Glyceria maxima*) jelenik meg a mederben, de kiterjedése kicsi, önálló kategóriát nem képez. A felső lombkorona szintben dominál a fehérfűz (*Salix alba*), és elegyfaaként őshonos fafajok is jelen vannak (pl. *Fraxinus excelsior*, *Prunus avium*).

A természetességre utaló fajok aránya 45,8%, míg a degradáltságra utalóké 54,2%, ami a szakasz közepes antropogén hatásait tükrözi.⁴⁸

⁴⁶ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (41-42. old.)

⁴⁷ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (42-43. old.)

⁴⁸ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (43-44. old.)

Állatvilág

A patak legnagyobb értékét a **kövi rák** képviseli, amelyből összesen 14 példányt találtak a 2. számú belterületi szakaszon. A település alatti mederben a legdiverzebb vízi makrogerinctelen fauna volt megfigyelhető, míg a településen belüli és feletti területeken a fauna szegényes, részben a rendszeres kiszáradások miatt.

A kétéltű- és hüllőfauna is rendkívül szegényes. A 3. szakaszon a zöld levelibéka (*Hyla arborea*) hangját két alkalommal észlelték, de az észlelések északabbra, a kijelölt területtől távolabb történtek.

A belterületi 2. szakaszon három nagy tavibékát (*Pelophylax ridibundus*) és két kecskebékát (*Pelophylax kl. esculenta*) figyeltek meg. Mivel ezen fajok nem jellemzően az ilyen típusú víztesteket kedvelik, valószínű, hogy a patakhoz közeli dísztavakból kerültek ide. A megfigyelésük a japán keserűfű (*Fallopia japonica*) terjedését követően megszűnt.

A halállományt vizsgálva a 2. szakaszon előkerült egy vágócsík (*Cobitis elongatoides*) és két kövi csík (*Barbatula barbatula*), **mindkettő védett faj**. A DINPI adatbázisában korábban is szerepelt a kövi csík, és a fenékjáró küllő (**Gobio gobio**) előfordulása is ismert.

A Dera patak mentén összesen **28 madárfajt** figyeltek meg, közülük **24 védett faj**. A patak hossza és vízközelsége számos faj számára fontos élőhelyet biztosít.

Összegzés

A Dera patak **jelentős ökológiai szereppel** bír, mivel a táj jellegzetes vízfolyása, ökológiai folyosóként működik, és számos védett hal-, rák- és madárfaj élőhelye. A patak mentén több különböző természetességű élőhely is található. A patak csobánkai belterületi szakasza mindenképpen **javasolt a helyi védelem** alá helyezésre.⁴⁹

⁴⁹ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (48-49. old.)

3.3. Műemlékek

3.3.1. SZENT ANNA TEMPLOM (14. MELLÉKLET)

A szlovák nyelvű hívek 1763-ban Szent Anna tiszteletére templomocskát emelnek. A plébánia 1808-ban alakul meg. A mostani Szent Anna plébániatemplom részletekben 1833-tól 1856-ig épül, sőt tornyot csak 1881 után kap. Országos műemléki védelem alatt áll, törzsszáma: 6949. A plébániatemplom előtt álló **kőkereszt műemlék** (15. melléklet) jellegű törzsszáma: 6950. A plébánia 1993-ban került a székesfehérvári egyházmegyétől az esztergom-budapesti főegyházmegyéhez.⁵⁰

25. ábra: katolikus templom helyszínrajza
forrás: Csobánka Örökségvédelmi Hatástanulmány

25. ábra: katolikus templom légifotója
forrás: Csobánka Örökségvédelmi Hatástanulmány

3.3.2. SZENT GÁBRIEL ARKANGYAL SZERB ORTODOX TEMPLOM

A Szent Gábor arkangyal Szerb Ortodox templom a Béke út és a Vörösvári út sarkán található, és országos műemléki védettség alatt áll, a mellette lévő kerttel együtt (hrsz.: 1, 2). A templom 1746-ban épült barokk stílusban, eredetileg copf stílusú ikonostázzal és berendezéssel. Keletelt, téglány alaprajzú, támfalakkal körülvett épület. Homlokzatán közepén enyhén kiugró rizalit és íves, kőkeretes kapu található. A torony felett alacsony gúlasícs, a hajótestet XVIII. századi támpillér és szegmensíves ablakok díszítik. A szentély kosáríves, palafedésű nyeregtetővel.⁵¹

27. ábra: ortodox templom helyszínrajza
forrás: Csobánka Örökségvédelmi Hatástanulmány

27. ábra: : ortodox templom helyszínrajza
forrás: Csobánka Örökségvédelmi Hatástanulmány

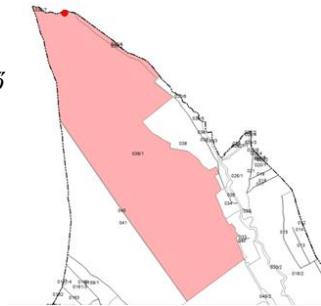
⁵⁰ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, Örökségvédelmi hatástanulmány (2016), 33. old.

⁵¹ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, Örökségvédelmi hatástanulmány (2016), 32. old.

3.3.3. MÉSZÉGETŐ KEMENCE

A 19. század második feléből származik. Kör alakú építmény, felfelé szűkülő oldalfalakkal, kupola nélkül. A patakpart oldalába épült, a perem egyvonalban van a járószinttel, míg az építmény földbe van ágyazva, kivéve a patakparti homlokoldalt, ahol rakodónyílás található. A bejárat két oldalán félköríves támpillérek helyezkednek el. A kemence törtkőből épült, és téglasorokkal vált át a kupola boltvállára. A rakodónyílás íves záradékát téglával falazták, belső paláston téglafoltozás is található.⁵²

29. ábra: mészégető
kemence
helyszínrajza
forrás: Csobánka
Örökségvédelmi
Hatástanulmány

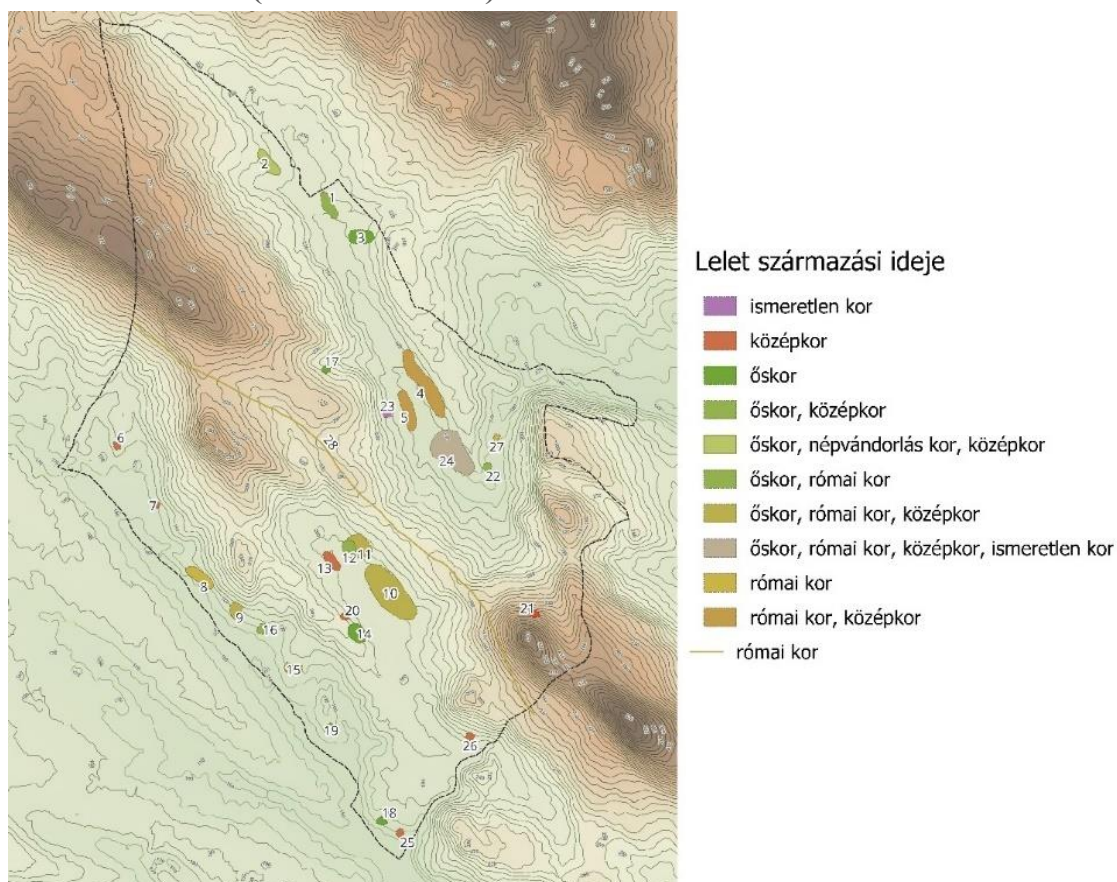
29. ábra: mészégető
kemence légifotó
forrás: Csobánka
Örökségvédelmi
Hatástanulmány

⁵² Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, Örökségvédelmi hatástanulmány (2016), 34. old.

3.4. Kulturális örökség

3.4.1. RÉGÉSZET⁵³ (7. MELLÉKLET)

30. ábra: Régészeti lelőhelye és származási idejük
forrás: saját ábra

Dinnyés, István és Kővári, Klára és Lovag, Zsuzsa és Tettamanti, Sarolta és Topál, Judit és Torma, István (1986) Pest megye régészeti topográfiája. A budai és a szentendrei járás. Magyarország régészeti topográfiája (7).

Őskőkorszak (Paleolitikum)

Kis-Kevélyi barlang (Mackó-barlang): A kőkorszak középső szakaszától a középkorig több alkalommal is megtelepedtek itt emberek. A barlangból előkerült használati tárgyak, kőeszközök, más-más paleolit kultúrákhoz köthetők (protosolutré, moustieri, kora szeleta, pilissántói, magdalén)

Rézkor

Pécel-Bádeni kultúra: Állandó településre utaló leletek a késő-rézorból maradtak fent. Ezek a leletek a Gornyi Csobánc alatt húzódó patak völgyben helyezkednek el. A Cserepes-barlang és a Kiskevélyi-barlangban megtelepedő emberek is használták ezt a területet.

⁵³ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, Örökségvédelmi hatástanulmány (2016), 16-26. old.

Bronzkor

Urnamezős kultúra: A Kovácsi-patak vonalán található kisebb településnyomok a közé-bronzkorból.

Vaskor

Kelták: Legjelentősebb település nyomokat ők hagyták a késő-vaskorban. Ezek a nyomok a korábbiakban már említett patak völgyében helyezkednek el. A 24. lh. (Káposztás-dűlő) a legjelentősebb ezek közül, ahol lakóházak, temetkezés nyomai és egy fazekasműhely került elő.

Római kor

A patak völgyében tizenegy római kori lelőhely található. Megfigyelhető négy helyen az őslakosság továbbélése, különösen a 24. lh. (Káposztás-dűlő) területén. A 2-3. századi leletek újonnan érkezők jelenlétét igazolják. Simonyi Dezső és Soproni Sándor felmérései bizonyítják a területen áthaladó egykori diagonális kövezett út a Brigetio-Aquincum főútvonalból, ami jelentős római-kori jelenlétre utal.

Népvándorláskor

Avar temető: 1989-ben a Béke utcában Tettamanti Sarolta avar temetőre utaló sírokat figyelt meg.

Középkor

A Csobánka környéki patak völgyekben több középkori település nyomai találhatóak, amelyek a késő-honfoglalás és kora-Árpád-kor idejéből származnak. A négy település, Boron, Garancs, Kande és Fedémes (lásd: csobánka története című fejezet) neve is ismert, és egy részüknek a helyét régészeti kutatások és írott források alapján sikerült azonosítani.

54

3.4.2. LEGENDÁK

A Csobánka melletti Szentkút több évszázados hagyományokra épül, és ma is népszerű zárandok- és pihenőhely. A forrás körül kápolna, pihenőhelyek és terméskő falak találhatóak, és az Országos Kéktúra, valamint a Mária-út is érinti a területet. A forrásháznál karos pumpával lehet vizet venni, és a kőtáblákon ma is olvashatóak a gyógyító hatásai, például szem-, fül- és agyi panaszokra, valamint lázra.

⁵⁴ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 16-26. old.

A Szentkút helyét már az ortodox szerbek is búcsújáráhellyként látogatták Szent Illés napján, és gyógyító hatást tulajdonítottak a forrásnak. A katolikusok a 19. századtól tekintik szent helynek, miután egy 1842-es legenda szerint egy pászternak itt jelent meg Szűz Mária. Ezt követően a helyiek rendszeresen látogatták a forrást, és csodás gyógyulásokról számoltak be, köztük egy olyan történettel, amikor egy favágás során egy Mária-kép vérzett.

Az 1840-es években lázbetegség sújtotta a környéket, és a betegek a közeli forrás vizétől gyógyultak meg. Ennek hatására a forrás a „Lázkutacska” (Fieberbründl) nevet kapta.

A Szentkút elnevezés a Mária-jelenések és a csodás gyógyulások hatására terjedt el. 1843-ban Lenderer Mária visszanyerte látását a forrás vizétől, és hálából kitisztította a környezetet, majd kutat építtetett.⁵⁵

3.4.3. VALLÁSHOZ, NEMZETISÉGEKHEZ KÖTHETŐ TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉG

3.4.3.1.1. SÍRKŐ EMLÉKEK – SZERB TEMETŐ (17-20. MELLÉKLET)

Csobánka belterületének határán helyezkedik el Pilisvörösvári irányba. A területen helyi védelem alatt álló sírkő emlékek vannak.⁵⁶

A sírok többnyire rossz állapotban vannak, de a legtöbb síron olvasható a felirat. Kimondottan rossz állapotú sírkő csak elvétve fordul elő. Általánosan jellemző a temetőben, hogy sok síron van fotó.

A temető őrzi a szerb nemzetiség múltját, a település életében betöltött szerepét. A régebbi sírokon még ciril betűk szerepelnek, viszont a későbbiekben már magyarosodva szerepelnek a nevek. Ez azt jelenti, hogy a szerb nemzetiség idővel részben egybeolvadt a magyarsággal.

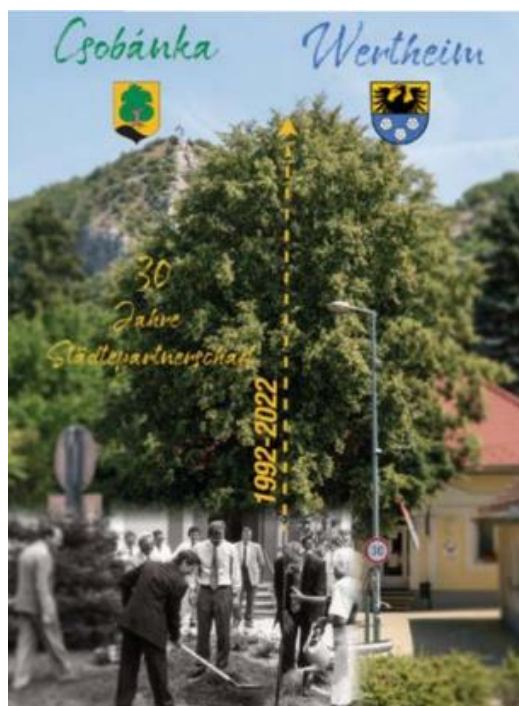
A neveket figyelve megállapítottam, hogy néhány név többször szerepel és ezekből sokat említenek a Horváth Lajos által írt Csobánka története című könyvben is (Sosity), amiből arra következtettem, hogy ezek a családok régóta itt élnek. Néhány nevet az új temetőben is megtaláltam (Sósics).

⁵⁵ Lévai Zsuzsa, *Természetjáró – földön, vízen, két keréken* (2022)

⁵⁶ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 43. old.

3.4.3.1.2. POLGÁRMESTERI HIVATAL ELŐTT ÁLLÓ HÁRSFA

1992. július 4-én kötött meg a testvértelepülési megállapodás Csobánka és a németországi Wertheim városa között. A baden-württembergi város már korábban is fontos szerepet játszott Csobánka történelmében, mivel az **1946-ban kitelepített csobánkai németajkú lakosság** jelentős része itt talált új otthonra. A szerződés aláírása után a polgármesterek **közösen ültettek egy fát** a polgármesteri hivatal előkertjében, amely ma is áll, és 8-10 méteres magasságával, terebélyes lombkoronájával **emlékeztet a két település barátságára és közös történelmi eseményeire.**⁵⁷

31. ábra: Kép az újságcikkből
forrás: Csobánkai Hírlevél X. évf. 9. szám,
CSOBÁNKA, WERTHEIM - HÁROM
ÉVTIZEDES TESTVÉRTelepülési
KAPCSOLAT (2022 szeptember 9.), 2. old.

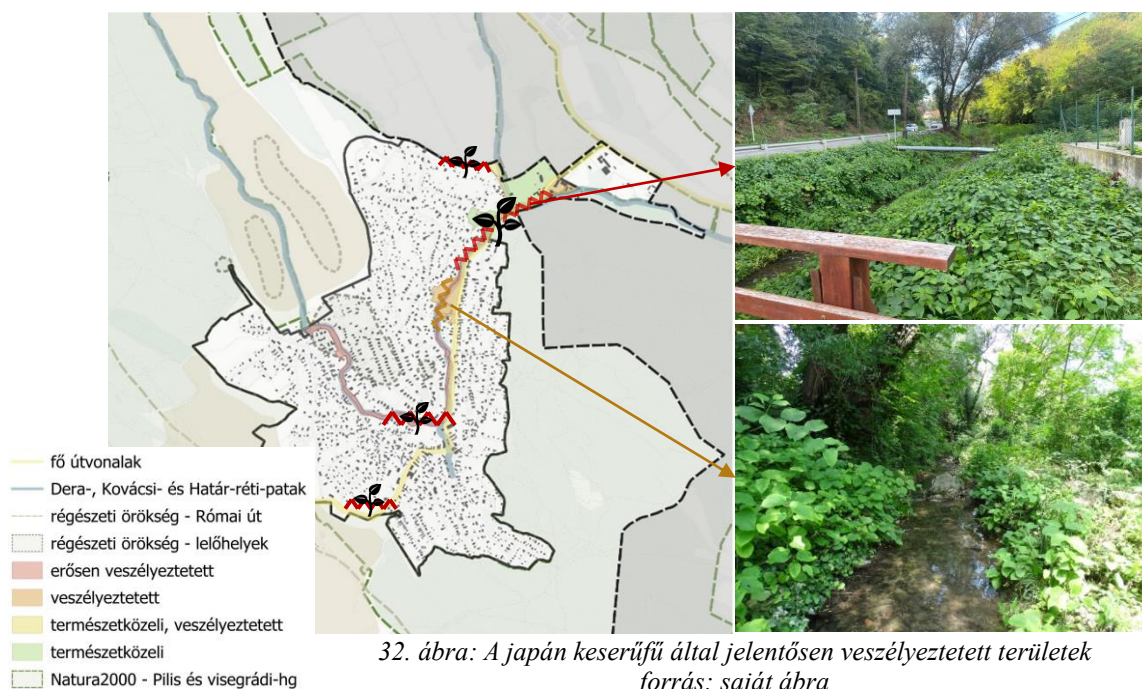
⁵⁷ Csobánkai Hírlevél X. évf. 9. szám, CSOBÁNKA, WERTHEIM - HÁROM ÉVTIZEDES TESTVÉRTelepülési KAPCSOLAT (2022 szeptember 9.), 2. old.

4. Települési örökségek

4.1. Természeti örökség

4.1.1. FALLOPIA JAPONICA

- 1982-ben érkezett Európába.
- Településeken, bolygatott élőhelyeken is megjelenik, azonban vízfolyások, patakok partján jelentős veszélyforrás.
- Geofiton élteformájú, lágyszárú növények, 2,5-3,5 m magasra is megnőhet.
- Gyors hajtásnövekedése március-áprilisban indul, augusztustól októberig virágzik. Szaporodásának fő elősegítője az ember és a víz. Mindezek miatt **kompetíciós képessége jelentős**. A levelek kialakulása előtti kora tavaszi fajokon kívül minden más taxont kiszorít. **A vegetáció egyedeinek elnyomásával csökkenti a biodiverzitást.**
- **Visszaszorítása nehéz**, jelentős eredményeket kizárólag glifozát hatóanyagú szer szárbainjektálásával sikerült elérni.⁵⁸

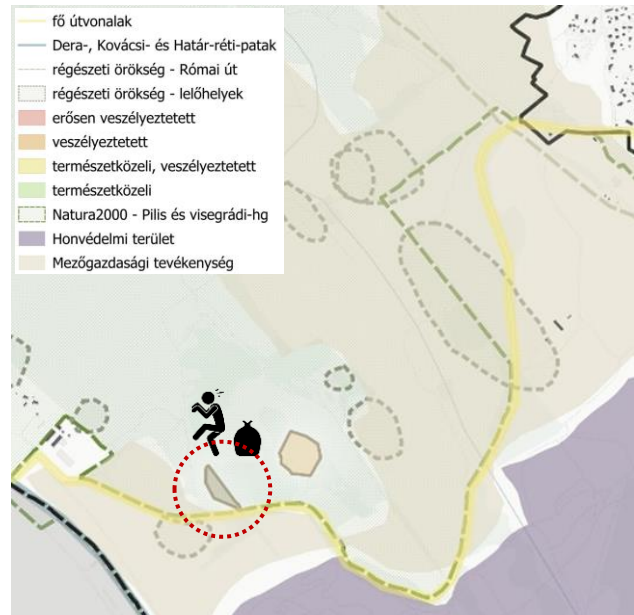
32. ábra: A japán keserűfű által jelentősen veszélyeztetett területek
forrás: saját ábra

⁵⁸ÖNPI Fera Gábor, *Idegenhonos inváziós fajok tudásbázisa*

Főleg a Kovácsi- és Dera-patak partján vannak jelentős állományai, de a település más területein is megtalálható. Vízfolyás menti elhelyezkedése megkönnyíti a terjedését, Csobánkához hasonlóan a környező településeken is veszélyt jelent.

4.1.2. ILLEGÁLIS SZEMÉTLERAKÓ (23. MELLÉKLET)

Területi bejárásokat végeztem a külterületen, a maps.me nevű alkalmazás segítségével tájékozódtam, amikor felfigyeltem a térképen feltüntetett illegális szemétlérakóra. Tovább haladva a térkép szerint, rövididőn belül megpillantottam a szétterülő hulladékot. A fenti ábrán látható piros szaggatott körön belüli barnával jelölt terület nagyjából megegyezik a valóságban elfoglalt nagyságával.

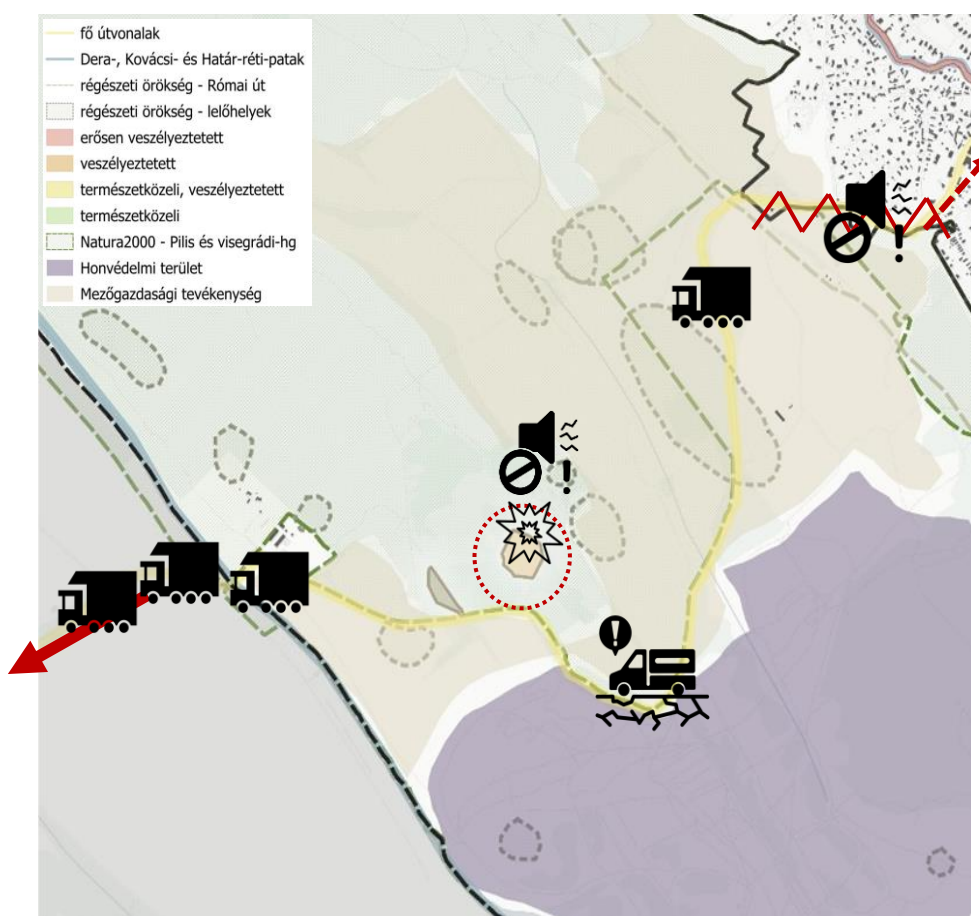
33. ábra: Illegális szemétlérakó
forrás saját ábra

Elemi tekintve főleg elektronikai eszközök maradványai, gépjárművek alkatrészei és egyéb műanyag hulladékot figyeltem meg. Első ránézésre egyértelmű volt, hogy régebb óta lehetnek ide lerakva, mivel a növényzet a legtöbb részét beleppte. Ahogy áthaladtam a területen, voltak olyan részek is, ahol a cipőm talpa nem érte a földet.

Az illegális hulladéklerakásnak számos negatív hatása lehet. **Környezetszennyező**, mivel a talajba beszívároghatva szennyezi magát a talajt, a vizeket, a levegőt, károsítja a növényeket és így az egész táplálékláncot. **Egészségügyi kockázatokkal** járhat, mivel a hulladék vonzza a kártevőket, amelyek betegségeket terjeszthetnek. **Gazdasági károkkal** jár, mivel a hulladék kezelése, a szennyezett terület megtisztítása és helyreállítása jelentős költségeket jelent az önkormányzatokra és a társadalomra. Nem utolsósorban a szeméti **esztétikai károkat** is okoz, ami csökkenti a terület vonzerejét és negatívan hat a lakosság közérzetére.⁵⁹

⁵⁹DEER GARDEN, *Illegális hulladék kezelése: problémák és megoldások*

4.1.3. DOLOMIT BÁNYA „REKULTIVÁCIÓJA” (24-25. MELLÉKLET)

34. ábra: Csobánka dolomit bánya konfliktus térképe
forrás: saját ábra

Csobánka külterületén található, Natura2000 természetvédelmi területen, a „Csobánka I.-dolomit” védnevű bányatelek, amin a SZŰCS-FURVAR Bt. végzett bányászati tevékenységet 1996-óta. 2010-ben a Budapesti Bányakapitányság jóváhagyta a bányabezárási műszaki ütemtervet, környezeti hatásvizsgálat azonban nem készült. Az akkori határozat szerint 2011-2015 végével bezárólag csak bányabezárási és tájrendezési munkálatokat végezhet. Erre a határidő lejártá előtt nem került sor. 2018-ban elrendelte a Bányafelügyelet a bánya bezárását, Felszólította a Szűcs-fuvar Bt.-t a műszaki üzemi terv beadására, ennek azonban a vállalkozó további felszólításokat követően sem tett eleget. Ezt követően a cég 2019-ben beadott egy bányabezárási üzemi tervet, aminek az elfogadása után még aznap engedélyezték a szüneteltetését.⁶⁰

Idén ismét kérelmezte a cég a bányában maradt nyersanyag kitermelését és a bánya rekultivációját, melyhez környezetvédelmi hatásvizsgálati dokumentációt is beadott. A

⁶⁰Bodnár Zsuzsa, ATLATSZO, *Már rég be kellett volna zárni a csobánkai bányát, de a cég eddig mindent megúszott*, (2024)

Hatás kör 2000 Bt. készítette az említett vizsgálatot, melyben a tevékenység a kiemelt jelentőségű előhelyekre, növény- és állatfajokra gyakorolt hatásáról annyit fogalmaztak meg, hogy: „... további részletes vizsgálatok lefolytatása természetvédelmi és tájvédelmi szempontból nem indokolt.”⁶¹

A vizsgálatban szereplő tevékenységeket és negatív következményeit szemlélteti a 34-es ábra.

A tervezett bányaművelet 2025-ben kezdődne, évente 26-30 ezer köbméter dolomit kitermelésével, majd 2028-tól indulna el a bányagödör feltöltése építési törmelékkel, ami 10 éven keresztül évente 36 ezer köbméter inert anyag szállítását jelentené. A **forgalomnövekedés** miatt a maximális kapacitás esetén évente 72 ezer tonna inert hulladék szállításával óránként két tehergépkocsi-fordulóra lehet számítani, míg a kitermelés időszakában évente 48 ezer tonna kiszállításánál óránként 0,8 gépkocsi-forduló lenne. A hatásvizsgálat szerint a növekvő forgalom „kis mértékű” környezeti hatásokat (levegőszennyezés, zaj) eredményezhet, és csak „kedvezőtlen látképi hatással” kell számolni. A szállítmányok a Csobánkát Pilisvörösvárral összekötő közúton történének.⁶²

Az egyébként is forgalmas 1109-es jelű úton áthaladó gépjárművek számát ez a tevékenység mégjobban leterhelné, a buszok menetrendét is befolyásolhatja, továbbá az **út minőségének romlását** is fokozná. Ezeken felül **balesetveszélyesebbé** válna közlekedés, illetve **zaj- és levegőszennyezéssel** is jár.

A természeti értékeket is károsítaná ez a tevékenység. A bányatelek **természetvédelmi területen** helyezkedik el. Több mint 10 éve nem folyik bányászati tevékenység, így a területet jelentős mértékben visszafoglalta a természet és sajnos részben az ember is. Annak ellenére, hogy a lakosság tiltakozik a bányába történő szemét lerakása ellen, mégis elkezdett **illegális hulladékkal** megtelni. Főleg homokzsákok és egyéb hulladék található a területen. Ugyanerre érvényesek az előző alfejezetben leírt negatív hatások, melyek a természetre és az emberre is károsak.

A kitermelést **robbantásokkal** végeznék, ami jelentős **zaj- és levegőszennyezéssel** (por) jár.⁶³

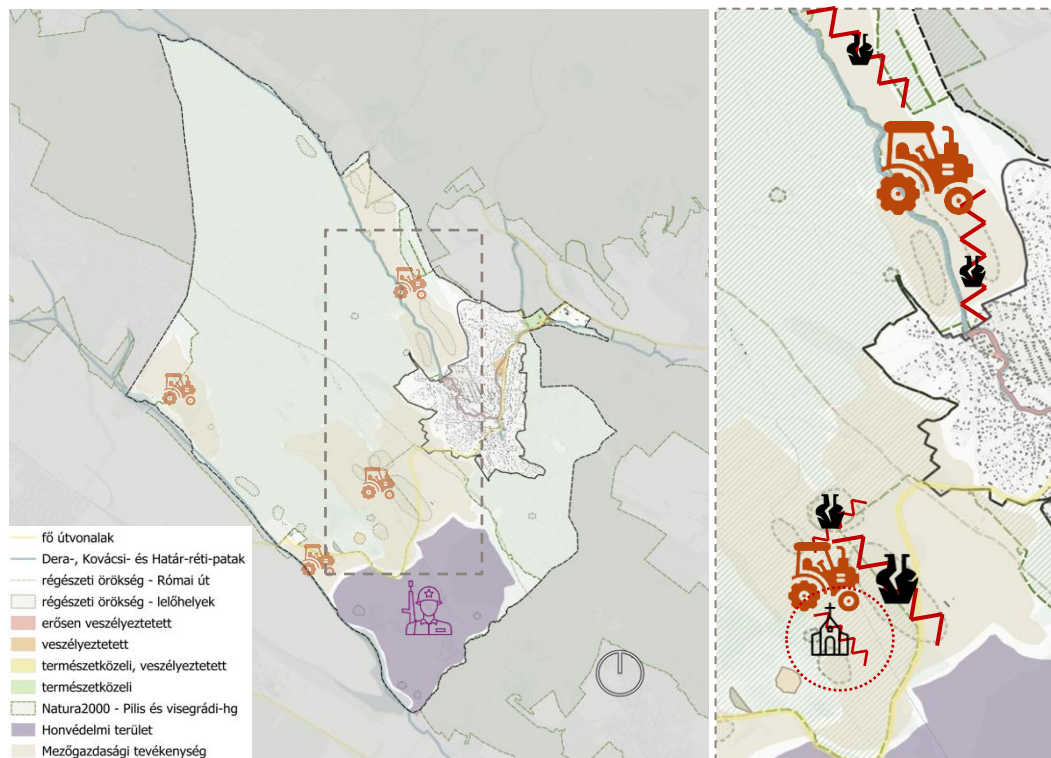
⁶¹Hatás-kör 2000, „Csobánka I.-dolomit” védnevű bányatelek bezárásának Környezetvédelmi Hatásvizsgálata, (2024)

⁶²Bodnár Zsuzsa, ATLATSZO, Csobánkára is szállítana sített a botrányos dunakeszi lerakót működtető vállalkozó, (2024)

⁶³Iliás-Nagy Katalin, Elhordanák a hegyet, hogy sített hozzanak a helyére a Pilisben, (2024)

4.2. Kulturális örökség

4.2.1. RÉGÉSZET

35. ábra: A régészeti lelőhelyek veszélyeztető tényező: mezőgazdasági tevékenység
forrás: saját ábra

Mezőgazdasági tevékenység →← régészeti lelőhelyek megóvása:

Az intenzív mezőgazdasági tevékenység (pl. mélyszántás, késezés, szőlőtelepítés) károsíthatják a régészeti lelőhelyeket (lásd: 35. ábra). Az ilyen tevékenységek megnehezítik a lelőhelyek pontos kiterjedésének meghatározását.⁶⁴

⁶⁴ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 26. old.

36. ábra: A régészeti lelőhelyek veszélyeztető tényező: kutatási nehézségek
forrás: saját ábra

Kutatási szükségletek →← hozzáférhetőség és bolygatás:

Sok régészeti lelőhely pontos kiterjedése régészeti feltárások hiánya miatt nem ismert, mert a meghatározások főként felszíni leletek és építési bolygatások alapján történtek

A honvédségi területeken található lelőhelyekhez nehéz hozzáférni (lásd: 36 ábra), ami akadályozza azok állapotfelmérését és megóvását.⁶⁵

Védelmi intézkedések →← jelenlegi és jövőbeli használat:

A középkori Boron település templomának és környezetének megóvása érdekében szükség lenne a terület speciális felhasználási módba sorolására.⁶⁶

Kande és Fedémes középkori falvak területének pontos meghatározása és megóvása nehézséget jelent, különösen a honvédségi területek aktív használata miatt. (lásd: 36. ábra).

Beruházások →← régészeti feltárások szükségessége:

A tervezett beruházások előtt részletes, négyzethálós terepbejárásokat és műszeres méréseket kellene végezni, hogy pontosan kijelölhető legyenek a veszélyeztetett területek.

Régészeti lelőhelyek hosszú távú megóvása →← jelenlegi állapot:

⁶⁵ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 26. old.

⁶⁶ Csobánka TFK, TSZT, HÉSZ, *Örökségvédelmi hatástanulmány* (2016), 27. old.

A régészeti lelőhelyek jelentős mértékben bolygatásnak voltak kitéve az elmúlt 30 év során az intenzív művelési módok miatt, ami további kihívásokat jelent a pontos állapotfelmérés és megóvás szempontjából.

Ezek a konfliktusok azt mutatják, hogy a régészeti lelőhelyek megóvása és kutatása komoly kihívásokkal néz szembe a mezőgazdasági, katonai és fejlesztési tevékenységek miatt. Az érintett területek pontos felmérése és a megfelelő védelmi intézkedések kidolgozása érdekében szoros együttműködésre lenne szükség a régészek, mezőgazdasági termelők, a honvédség és a helyi hatóságok között.

5. Települési értékvédelem

A hagyományörzés nemcsak az értékek védelmét szolgálja, hanem **identitást** és **közösségi összetartozást** is erősít hosszú távon. A fejlődő táj és települések esetében felvetődik a kérdés, hogy mi számít értéknek, hagyománynak és örökségnek, és hogyan kell azokat védeni.

A védelmi folyamatok különböző szinteken és módszerekkel valósulnak meg: más eljárást igényel egy világörökségi helyszín, egy hungarikum vagy egy helyi védett terület. A cél minden esetben az értékek védelme a közösség aktív részvételével és érdekében.⁶⁷

A civil szervezetek nagy jelentőséggel bírnak a települési értékvédelemmel kapcsolatban. A Csobánkai Értéköző és Községépítő Egyesület (CSÉKE) foglalkozik a Csobánka hagyományainak őrzésével. Ez a szervezet az önkormányzattal közösen működteti a Helytörténeti Gyűjteményt.

5.1. Természeti értékek védelme

5.1.1. ILLEGÁLIS SZEMÉTLERAKÓ

Az illegálisan lerakott hulladék felszámolásával szemben, az alábbi lépéseket követve tudunk tenni.

GPS alapú helymeghatározás segítségével pontosan lokalizálhatók a hulladéklerakó helyek és a rendszer valós idejű értesítéseket küld a hatóságoknak a gyors reakció érdekében. Lehetővé teszi az adatkezelést és részletes jelentéskészítést, segítve a hatóságokat a probléma kezelésében. A rendszer a lakosság bevonására is lehetőséget biztosít, így elősegítve a közösségi együttműködést.⁶⁸

Csobánkán ezt a **Munipolis** nevű alkalmazáson keresztül lehet megtenni. Pontos GPS alapú helyszínmeghatározást tesz lehetővé.

5.1.2. DOLOMIT BÁNYA

⁶⁷ Máté Klaudia, *Gondoskodó helyi értékvédelem települési jó példái* (2015. 40. szám)

⁶⁸ DEER GARDEN, *Illegális hulladék kezelése: problémák és megoldások*, <https://deergarden.hu/hirek/kozterulet-fenntartas/illegalis-hulladek-kezelese-problemak-es-megoldasok/>

Egy bánya rekultivációja alapvetően nem kéne, hogy negatív dolog legyen, mivel ilyenkor egy emberi tevékenység általi tájsebet különböző technikai és biológiai műveletek segítségével rendeltetésszerű művelésre alkalmas állapotba hozunk.⁶⁹

A bányabezárás utáni terület környezetszennyezést megelőző, művelésbe történő visszaállítása nem csak a bányatulajdonos érdeke, hanem a helyi közösségeké is. Ugyanakkor a gyakorlatban a bányászati tevékenység végeztével a területhasználat sorsa elsősorban gazdasági érdekek által vezérelt. A fenntartható rekultiváció érdekében partnerségre van szükség a beruházók, ökológusok, a helyi önkormányzat és a lakosság között.⁷⁰

Minden tényezőt figyelembe véve egyértelmű, hogy ha a Szűcs-fuvar Bt. végezné a bánya rekultivációját, az nagy mértékben veszélyeztetné a település különféle értékeit (lásd konfliktusok fejezet).

Fontos, hogy a rekultiváció folyamatába bevonják az önkormányzatot és a lakosokat is.

5.2. Helyi értékvédelem

5.2.1. GARANCSI KERESZT

A Sopronyi Lovastanya jelenlegi tulajdonosa, találkozásunkkor azt mondta, szeretné, ha a kereszt felkerülne a Google térképére. Ezt jó javaslatnak tartom a települési érték továbbörökítése céljából.

5.2.2. HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEK

A védelem alá helyezett területek természeti értékeinek megőrzésének érdekében fontos a területek állapotának megtartása, illetve javítása. A **madárvédelmi intézkedések** az összes területre érvényes.

1. Invazív növények és fajok visszaszorítása, őshonos fajok segítése.
2. Fakivágások és cserjeirtások megelőzése április 1. és augusztus 1 között
3. Odvas fák és holtfa megtartása, ha nem balesetveszélyesek.
4. Fészkelő odúk telepítése idős, odvas fák kitermelése esetén.

⁶⁹Pilisi Parkerdő, Rekultiváció, <https://parkerdo.hu/parkerdo/szolgaltatasok/rekultivacio/>

⁷⁰Martin Kabrna, Kamila Svobodova, Markéta Hendrychová, *Mine reclamation planning and management: Integrating natural habitats into post-mining land use* (2020), <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301420720309132>

5. A patak menti élőhely minőségének megőrzése és javítása.⁷¹

5.2.2.1.1. MARGIT-LIGETI KASTÉLY PARKJA

A terület belső, magasabb fekvésű erdeje vegetációtípusa és természeti állapota miatt védelemre érdemes. Az erdő extenzív, alkalmoszerű hasznosítása nem szükséges korlátozni, csupán a lokális zavaró hatásokat kell elkerülni, mint például a kisebb irtások beszüntetése. A **legfontosabb kezelési és használati formák**: az utakról való letérés és taposás mellőzése, a tájidegen fajok eltávolítása, valamint a tájidegen fajok telepítésének kerülése.⁷²

5.2.2.1.2. VOLT CSERKÉSZPARK TERÜLETE

A tervezési terület értékes élőhelyi része a nyugati háromszög alakú terület, melyet a hajdani kápolna romos épülete, a patak és az út határolnak. Ez a terület egy keskeny növényzsvot alkot, amely a teljes patakmenti szegély mentén folytatódhatna. Az élőhely természetvédelmi szempontból előnyös lenne, ha a kaszálás ritkításával vagy teljes elhagyásával továbbra is megőrizhetné természetes állapotát, így fenntartva a biológiai sokféleséget és a védett fajok számára kedvező környezetet.⁷³

5.2.2.1.3. HUBERTUSZ-KÁPOLNA ÉS KÖRNYEZETE

A terület védelme érdekében cél a védett növény- és állatfajok megőrzése, különös figyelmet fordítva a Natura 2000 jelölő fajokra. A természetes élőhelyek területi kiterjedését és állapotát javítani szükséges, miközben a tájidegen fajok terjedését vissza kell szorítani. Az erdő és a terület biológiai sokféleségének megőrzése, a jellegzetes felszínformák védelme alapvető.

A kápolna körüli erdőt természetközeli állapotában kell fenntartani, és a területet veszélyeztető hatások (pl. hulladéklerakás, parkolás) kizárására intézkedni kell. A látogatók számára a szabályok betartása és az oktatás biztosítása fontos, különös figyelmet kell fordítani a természetvédelmi infrastruktúra, tájékoztató táblák kihelyezésére. A terület fenntartása és kutatásának folytatása kiemelkedően fontos. Az erdőgazdálkodás kizárólag

⁷¹ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (27. old.)

⁷² RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (31. old.)

⁷³ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (55-56. old.)

természetvédelmi célokat szolgáló módon történhet, és az ipari tevékenység nem engedélyezett. Az épületek tájba illesztése, a felesleges vagy funkciót veszített építmények eltávolítása szükséges.⁷⁴

5.2.2.1.4. YBL-VILLA EGYKORI KERTJE

Ennél a területnél a patakmenti vegetációsáv természetes állapotának megőrzése és javítása, a védett fajok egyedszámának megőrzése és növelése a kitűzött cél. Ehhez a **veszélyeztető hatások redukálása** nagy mértékben hozzájárul. Ilyen intézkedés lehet például az árvízvédelmi és műszaki beavatkozásoknál az élőhelyeket kímélő megoldások választása, a hulladéklerakás megakadályozása és parkolás szabályozása, az invazív növényfajok terjedésének akadályozása

A patakmeder kotrása és műszaki védelme természetes vagy mérnökbiológiai módszerekkel történhet, miközben a kísérő vegetációt nem szabad irtani, és a meder változékonyságát meg kell őrizni. Új beépítés, új parkolóhelyek kialakítása nem engedélyezett, a meglévő épületeket pedig tájba illesztve kell fenntartani, míg a funkcióját veszített épületeket el kell bontani. A látogatók számára fontos, hogy hulladékaikat magukkal vigyék, és a tájékoztató táblák, szabályok világos kommunikálása biztosítva legyen. A terület állapotának folyamatos kutatása szükséges, különös figyelmet fordítva a kisemlősökre, denevérekre és ízeltlábúakra, és a terület állapotát öt éven belül felül kell vizsgálni, az új adatokat nyilvánosságra kell hozni.⁷⁵

5.2.2.1.5. DERA- ÉS KOVÁCSI-PATAK ÉS KÖRNYEZETE

A tervezési terület természetvédelmi kezelése a patak menti vegetációsáv védelmére összpontosít, megőrizve annak természetközeli állapotát és a védett fajok élőhelyeit. Az élőhelyek kezelését, fenntartását és rekonstrukcióját kiemelten kell figyelembe venni, míg a tájidegen fajok terjedését vissza kell szorítani. A vízminőség megőrzése érdekében tilos szennyvizet bevezetni, és a vízgyűjtő terület csökkentése is tilos. A területen ipari tevékenység, horgászat és a természetvédelmi állapotot rontó műszaki beavatkozások nem engedélyezettek. Az oktatási és bemutatási tevékenységek során a látogatók számára a

⁷⁴ 7. sz. melléklet - RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (1-4. old.)

⁷⁵ 3. sz. melléklet - RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (1-4. old.)

terület védelmét biztosító szabályok betartása szükséges. A tájba illesztett infrastruktúra és a kutatási tevékenységek a természetvédelmi célok figyelembevételével végezhetők.⁷⁶

5.2.2.1.6. HOLDVILÁG-ÁROK CSOBÁNKAI SZAKASZA

A helyi védelem bővítése érdekében javasolták a Holdvilág-árok csobánkai szakaszának védelmét, amely a Margitligeti kastély parkja és a Hubertus Kápolna között található, és a Dera patakba torkollik. A patak menti növényzát természetes, tájra jellemző fajokat tartalmaz, és alkalmas védett halfajok, valamint a kövi rák élőhelyéül. Korábban már kimutatták a kövi rák előfordulását a felső szakaszon, és az új vizsgálatok során a faj ténylegesen előkerült. A terület összesen 6.369

37. ábra: Holdvilág-árok csobánkai szakasza
forrás: saját ábra

m², a patak csobánkai szakasza kb. 250 m hosszú, és a védelmet a 600, 601/1, 601/2 hrsz-ú földrészleteken javasolják.⁷⁷

Növényzet

A területen összesen 41 növényfajt figyeltek meg, köztük két védett fajt: hóvirágot (*Galanthus nivalis*) és mocsári csorbókát (*Sonchus palustris*). A növényzet több mint felét természetességre utaló fajok alkotják, de az út, lakóépületek és egyéb ingatlanok közelsége miatt bolygatott jelek is felismerhetők, például adventív vagy gyomfajok jelenléte. A zavarást jelző fajok, mint a fehér akác és a mirabolán, visszaszoríthatók. Fontos a keserűfű (*Fallopia* sp.) visszaszorítása és az út menti hatások csökkentése, például a parkolás okozta taposás mérséklése.

Állattani adatok

A patakszakaszon végzett korábbi és jelenlegi kutatások során sikerült kimutatni a védett kövi rák (*Austropotamobius torrentium*) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) előfordulását. Utóbbi adat a DINPI-adatbázisból származik.

⁷⁶ 9. sz. melléklet - RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (1-4. old.)

⁷⁷ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (57. old.)

Összegzés, értékelés

A 601/2 hrsz-ú földrészlet az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosójához tartozik, így helyi védelmet igényel. A Holdvilág-árok csupán egy 250 m hosszú szakasza van a javasolt védett területhez, amely három földrészletet érint. A patakmeder jelenlegi formája változatos, közepes–jó természetességű növényzettel, és fontos védett fajok élőhelye, mint a kövi rák, a hóvirág és a mocsári csorbóka.

A terület védelme érdekében több fontos kezelési intézkedés szükséges: el kell kerülni a fakivágásokat és a növény-sávok megbontását, valamint a meder kotrását, mivel ez kedvezőtlen hatású, és elősegíti invazív fajok, például keserűfű terjedését. A patak szennyezésének elkerülése érdekében meg kell akadályozni a lakossági bevezetéseket, és az esetleges új utak mentén vízminőség-javító megoldásokat kell alkalmazni, például homok- és olajfogókat, esőkerteket és szikkasztó árkokat.

A terület védelme szoros együttműködést igényel Pomáz településsel is, mivel a Dera patak és annak felső szakaszai közvetlen hatással vannak a területre, ezért a határokon átnyúló védelem és a helyi közreműködés kulcsfontosságú a természetvédelmi célok elérésében.⁷⁸

5.2.3. FALLOPIA JAPONICA

A keserűfűfajok (különösen a japán keserűfű) visszaszorítása, amelyet már megkezdtek a lakosság és az önkormányzat közös erőfeszítéseivel

Csobánkán, valamint Pomázon és Szentendrén. Az inváziós növények visszaszorításának egyik leghatékonyabb módja a zárt, árnyékoló fás vegetációsáv visszatelepítése. A fásítás nemcsak a keserűfű visszaszorítását segíti elő, hanem az egyébként is fontos természetvédelmi célok megvalósításában is szerepet játszik.

A helyszűke, a közművek és az utak közelsége, a mederfenntartási célok, valamint a meredek rézsűk és a burkolt szakaszok (pl. betonburkolat) azonban megnehezítik a fásítási munkálatokat. Ennek ellenére a tájidegen fajok visszaszorítása és az élőhelyek fejlesztése érdekében elengedhetetlen, hogy a fás vegetáció telepítésére törekedjünk.⁷⁹

⁷⁸ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (57-60. old.)

⁷⁹ RENATUR (2024) - Csobánka Helyi Jelentőségű természetvédelmi területei és értékei, megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv, (49. old.)

5.3. Kulturális örökség védelme

5.3.1. RÉGÉSZET

A konfliktusok fejezetben felvázolt problémák feloldására a következőket javaslom:

- mélyebb földmunkákkal járó tevékenység (mélyszántás, szőlőtelepítés) korlátozása
- a honvédség területén elhelyezkedő, jelenleg ismeretlen kiterjedésű lelőhelyek teljes körű feltárása

5.3.2. VALLÁSHOZ, NEMZETISÉGEKHEZ KÖTHETŐ ÖRÖKSÉG VÉDELME

5.3.2.1.1. HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY

A CSÉKE (Csobánkai Értéktörő és Községépítő Egyesület) tartja fent az önkormányzat segítségével.

Ebben a gyűjteményben főleg a nemzetiségekhez kapcsolódó tárgyak, ruhák, bútorok, levelek és fotók találhatók.

A nemzetiségekhez köthető örökség védelmének érdekében kiemelkedő ennek a gyűjteménynek a megléte.

A gyűjtemény fennmaradásának feltételei közé tartozik, a további tárgyak gyűjtése melyeket jelenlegi vagy egykori csobánkai lakosok biztosíthatnak. A gyűjteményben szerepel egy sváb ünnepi ruha, amit egy 1946-ban Németországba kitelepített hölgy tulajdona volt, amit visszaküldött, amint megtudta, hogy megnyílt Csobánkán ez a tájház. Ezt tartják a gyűjtemény legértékesebb elemének.

5.3.2.1.2. POLGÁRMESTERI HIVATAL ELŐTT ÁLLÓ HÁRSFA

A Polgármesteri Hivatal előkertjében álló hársfa a sváb nemzetiség, az 1946-os kitelepítés és a Csobánka-Wertheim testvérvárosi kapcsolat szimbóluma. Azonban ezt az újságírók kívül nem hirdetni semmi.

A bemutatathatóság érdekében javaslom egy tábla kihelyezését, amely a fa ültetésének történetét és előzményeit hirdeti.

ÖSSZEGZÉS

Csobánka települési értékekben kiemelkedően gazdag. A szakdolgozatomban összegyűjtött értékek nem fedik le a falu összes értékét. Az értékek összetett rendszeréből kiemeltem egy részt, ami segít megérteni örökségvédelem fontosságát.

Utánajártam Csobánka történetének és felállítottam egy szempontrendszert, hogy milyen értékeket tartok fontosnak kihangsúlyozni és miért. Az értékeket csoportosítva összegyűjtöttem és az ezekkel kapcsolatos konfliktusokat fogalmaztam meg, amiket térképen ábrázoltam. Minden probléma témájában olvastam és igyekeztem feloldani ezeket.

Végül javaslatokat fogalmaztam meg az egyes konfliktusok kijavítására, vagy a hiányosságok pótlására. Minden javaslat az értékek és örökségek védelmét és megőrzését szolgálja, valamint az utókor számára ezek bemutatását és megismerését.

Összességében Csobánka ma is kielégítő mértékben védi és mutatja be a meglévő értékeit. A jó mérték fenntartása érdekében fontos a meglévő értékek védelmének folytatása, illetve a település további értékeinek folyamatos kutatása. A szakdolgozatom is ezt a célt szolgálja.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
Vizsgálat.....	4
1. Alapadatok	4
1.1. Település helye a településhálózatban	4
1.2. Természeti adottságai	5
1.3. Tájhasználat	6
2. Csobánka története.....	8
2.1. Történeti településközpontok.....	8
2.1.1. Boron.....	9
2.1.2. Kandé	10
2.1.3. Fedémes	11
2.1.4. Garancs falu és puszta.....	12
2.2. A település neve	13
2.3. A település kialakulása, területhasználat.....	13
2.4. Csobánka keletkezése összefoglalva.....	17
2.5. Településszerkezet	18
2.5.1. Településrészek,	19
2.6. Demográfia, Vallás.....	21
2.6.1. Demográfia	21
2.6.2. Vallás.....	23
3. Települési értékek	25
3.1. Természeti értékek	26
3.2. Helyi értékvédelem	27
3.2.1. Szentkút-forrás melletti búcsújáró kápolna	27
3.2.2. Garancsi-kereszt.....	28

3.2.3.	Helyi jelentőségű védett természeti területek	29
3.2.3.1.1.	Margit-ligeti kastély parkja (10. melléklet)	30
3.2.3.1.2.	Volt Cserkészpark területe	31
3.2.3.1.3.	Hubertusz-kápolna környezete (11. melléklet)	32
3.2.3.1.4.	Ybl-villa egykori kertje.....	33
3.2.3.1.5.	Dera- és Kovácsi-patak és környezete	34
3.3.	Műemlékek	38
3.3.1.	Szent Anna templom (14. melléklet)	38
3.3.2.	Szent Gábor arkangyal Szerb Ortodox templom	38
3.3.3.	Mészégető kemence	39
3.4.	Kulturális örökség.....	40
3.4.1.	Régészet (7. melléklet).....	40
3.4.2.	Legendák.....	41
3.4.3.	Valláshoz, nemzetiségekhez köthető települési örökség.....	42
3.4.3.1.1.	Sírkő emlékek – Szerb temető (17-20. melléklet)	42
3.4.3.1.2.	Polgármesteri Hivatal előtt álló Hársfa.....	43
Konfliktus		44
4.	Települési örökségek.....	44
4.1.	Természeti örökség	44
4.1.1.	Fallopia japonica.....	44
4.1.2.	Illegális szemétlérakó (23. melléklet)	45
4.1.3.	Dolomit bánya „rekultivációja” (24-25. melléklet)	46
4.2.	Kulturális örökség.....	48
4.2.1.	Régészet.....	48
Javaslat.....		51
5.	Települési értékvédelem.....	51
5.1.	Természeti értékek védelme.....	51

5.1.1.	Illegális szemétkerakó.....	51
5.1.2.	Dolomit bánya.....	51
5.2.	Helyi értékvédelem	52
5.2.1.	Garancsi kereszt	52
5.2.2.	Helyi jelentőségű természetvédelmi területek	52
5.2.2.1.1.	Margit-ligeti kastély parkja	53
5.2.2.1.2.	Volt Cserkészpark területe	53
5.2.2.1.3.	Hubertusz-kápolna és környezete	53
5.2.2.1.4.	Ybl-villa egykori kertje	54
5.2.2.1.5.	Dera- és Kovácsi-patak és környezete	54
5.2.2.1.6.	Holdvilág-árok csobánkai szakasza	55
5.2.3.	Fallopia japonica.....	56
5.3.	Kulturális örökség védelme	57
5.3.1.	Régészet	57
5.3.2.	Valláshoz, nemzetiségekhez köthető örökség védelme	57
5.3.2.1.1.	Helytörténeti gyűjtemény.....	57
5.3.2.1.2.	Polgármesteri Hivatal előtt álló Hársfa.....	57
	Összegzés.....	58
	Tartalomjegyzék.....	59
	Irodalomjegyzék	64
	Mellékletek	66

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Csobánka tájhasználat.....	7
2. ábra: Történeti települések.....	8
3. ábra: Területhasználat az 1. katonai felmérés alapján (1782-85).....	13
4. ábra: Szőlőművelés a 18.században Csobánkán	14
5. ábra: Területhasználat az 2. katonai felmérés alapján (1819-69).....	14
6. ábra: Területhasználat az 4. katonai felmérés alapján (1941)	15
7. ábra: Területhasználat az 3. katonai felmérés alapján (1819-69).....	15
8. ábra: Területhasználat (2009).....	16
9. ábra: Területhasználat (2024).....	16
10. ábra: Csobánka belterületének fejlődése.....	17
11. ábra: Csobánka belterületének részei	19
12. ábra: Csobánka etnikai összetétele 1880-2022 között	22
13. ábra: Csobánka vallási összetétele 1870-2022 között.....	24
14. ábra: Települési értékek térképes ábrázolása	25
15. ábra: Helyi értékvédelem - Szentkút és Garancsi kereszt.....	27
16. ábra: Szentkúti kápona.....	27
17. ábra: Garancsi-kereszt.....	28
18. ábra: Helyi jelentőségű védett természeti területek	29
19. ábra: Margit-ligeti kastély parkja.....	30
20. ábra: Volt Cserkészpark területe	31
21. ábra: Hubertusz-képolna környezete.....	32
22. ábra: Ybl-villa egykori kertje.....	33
23. ábra: Szakaszzellegek, Dera- és Kovácsi-patak és környezete.....	34
25. ábra: katolikus templom helyszínrajza.....	38
25. ábra: katolikus templom légifotója	38
27. ábra: ortodox templom helyszínrajza.....	38
27. ábra: : ortodox templom helyszínrajza.....	38
29. ábra: mészégető kemence helyszínrajza	39
29. ábra: mészégető kemence légifotó	39
30. ábra: Régészeti lelőhelye és származási idejük	40
31. ábra: Kép az újságcikkből.....	43
32. ábra: A japán keserűfű által jelentősen veszélyeztetett területek	44

33. ábra: Illegális szemétlerakó.....	45
34. ábra: Csobánka dolomit bányák konfliktus térképe.....	46
35. ábra: A régészeti lelőhelyek veszélyeztető tényező: mezőgazdasági tevékenység.....	48
36. ábra: A régészeti lelőhelyek veszélyeztető tényező: kutatási nehézségek	49
37. ábra: Holdvilág-árok csobánkai szakasza	55

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Dinnyés István, Kövári Klára, Lovag Zsuzsa, Tettamanti Sarolta, Topál Judit, Torma István. *Magyarország régészeti topográfiája 7 - A budai és szentendrei járás*. Budapest: Akadémiai Kiadó és Nyomda, 1986.
- Gábor, Lukács Zoltán. „Lassan már felejték - Ich vergessen langsam, Csobánka és az 1946-ban kitelepítettek emlékezete.” 2023.
- Hatás-kör 2000. *"Csobánka I.-dolomit" védnevű bányatelek bezárásának Környezetvédelmi Hatásvizsgálata*. 2024.
- Horváth Krisztina, Kálmán Kinga, Pintér Ádám. *Csobánka Település Arculati Kézikönyv*. Csobánka, 2017.
- Horváth, Lajos. *Csobánka története*. Dr. Bodor György polgármester, 1996.
- Klaudia, Máté. „Gondoskodó helyi értékvédelem települési jó példái.” *4D* (2015. 40. szám). <https://journal.uni-mate.hu/index.php/4D/article/view/5823>.
- Péter, Csorba. *Magyarország kistájai*. Debrecen, 2021. <https://real.mtak.hu/121126/1/Csorba%20P.%20Magyar%20kistajai%20MTA.pdf>.
- Renatur 2005 Bt. „3. sz. melléklet - Ybl-villa egykori kertje.” *Helyi védett területek természetvédelmi kezelési terve*. 2024.
- . „7. sz. melléklet - A Hubertusz-kápolna erdeje.” *Helyi védett területek természetvédelmi kezelési terve*. 2024.
- . „9. sz. melléklet - A Dera-patak helyi védett terület természetvédelmi kezelési terve.” *Csobánka Helyi jelentőségű természetvédelmi területei és értékei megalapozó és állapotfelmérő dokumentáció*. 2024.
- Renatur 2005 BT. *Csobánka helyi jelentőségű természetvédelmi területei és értékei Megalapozó állapotfelmérési dokumentáció és természetvédelmi kezelési terv*. 2024.
- Szatmári Zsolt. „Csobánka, Wertheim - három évtizedes testvértelepülési kapcsolat.” *Csobánkai Hírlevél* (2022): 2.

Internetes források

- INT01 Deer Garden. *Illegális hulladék kezelése: problémák és megoldások*. dátum nélk. <https://deergarden.hu/hirek/kozterulet-fenntartas/illegalis-hulladek-kezelese-problemak-es-megoldasok/>.

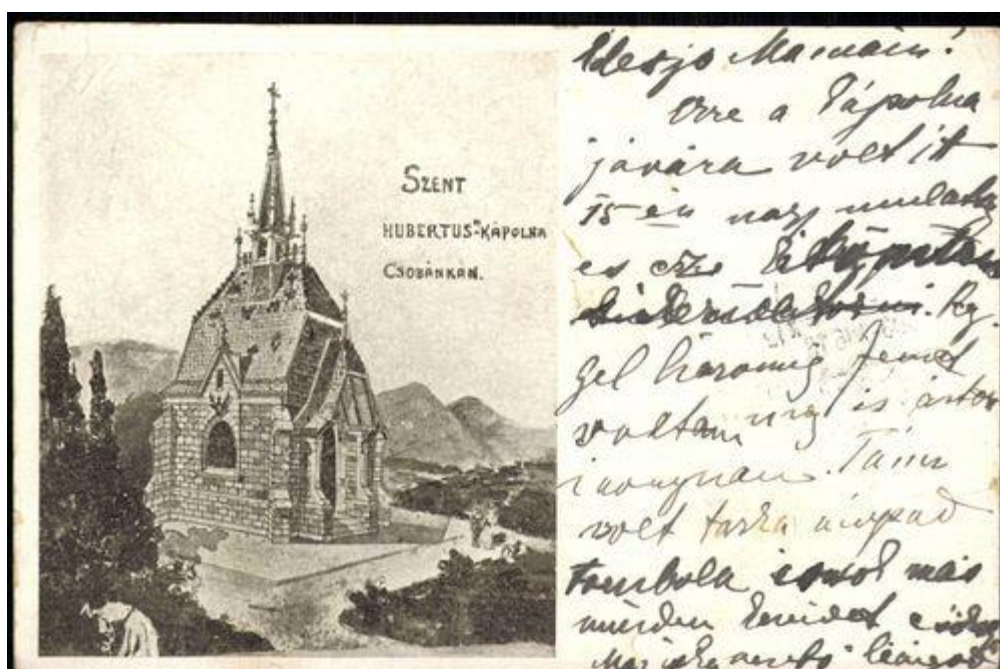
- INT02 Katalin, Iliás-Nagy. *WMN ügy - Elhordanák a hegyet, hogy sített hozzanak a helyére a Pilisben*. 2024. <https://wmn.hu/ugy/63434-elhordanak-a-hegyet-hogy-sittet-hozzanak-a-helyere-a-pilisben>.
- INT03 Központi Statisztikai Hivatal. *Népszámlálás 2022*. 2022. <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vizualizaciok/a-telepulesek-legfontosabb-adatai/?ter=06822>.
- INT04 Martin Kabrna, Kamila Svobodova, Markéta Hendrychová. „Mine reclamation planning and management: Integrating natural habitats into post-mining land use.” Department of Land Use and Improvement, Faculty of Environmental Sciences, Czech University of Life Sciences Prague, Prague, 16521, Czech Republic, 2020. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301420720309132>.
- INT05 ŐNPI, Fera Gábor. *Idegenhonos inváziós fajok tudásbázisa*. 2018. <http://www.invaziosfajok.hu/hu/invazios-fajok/96?fbclid=IwAR1jYaGGHIU1pWyeCOSZ5g8ByuVUyOWPxqAtgt2iJL0yAhRBCW3A7nkFLOM>.
- INT06 Pilisi Parkerdő. *Rekultiváció*. dátum nélkül. <https://parkerdo.hu/parkerdo/szolgalattasok/rekultivacio/>.
- INT07 Wikipédia. *Csobánka*. 2024. október 31. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Csob%C3%A1nka>.
- INT07 Zsuzsa, Bodnár. *Atlatszo - “Vérlázító, nevetséges” – Vitályos Eszter kormányzóvivő is ellenzi a csobánkai bányanyitást*. 2024. <https://atlatszo.hu/orszagszerte/2024/10/11/verlazito-nevetseges-vitalyos-eszter-kormanysozovo-is-ellenzi-a-csobankai-banyanyitast/>.
- INT08 —. *Atlatszo - Csobánkára is szállítana sített a botrányos dunakeszi lerakót működtető vállalkozó*. 2024. <https://atlatszo.hu/orszagszerte/2024/09/11/csobankara-is-szallitana-sittet-a-botranyos-dunakeszi-lerakot-mukodteto-vallalkozo/>.
- INT08 —. *Atlatszo - Már rég be kellett volna zárni a csobánkai bányát, de a cég eddig mindent megúszott*. 2024. <https://atlatszo.hu/orszagszerte/2024/10/17/mar-reg-be-kellett-volna-zarni-a-csobankai-banyat-de-a-ceg-eddig-mindent-meguszott/>.
- INT09 Zsuzsa, Lévai. *Természetjáró - földön, vízben, két keréken*. 2022. 10 12. <https://www.termeszettjaro.hu/hu/poi/forras/szentkut-csobanka-/22636560/#caml=99c,34otad,7vqsa4,0,0>.

1. melléklet: Oszoly-szikla, óratorony (1927)

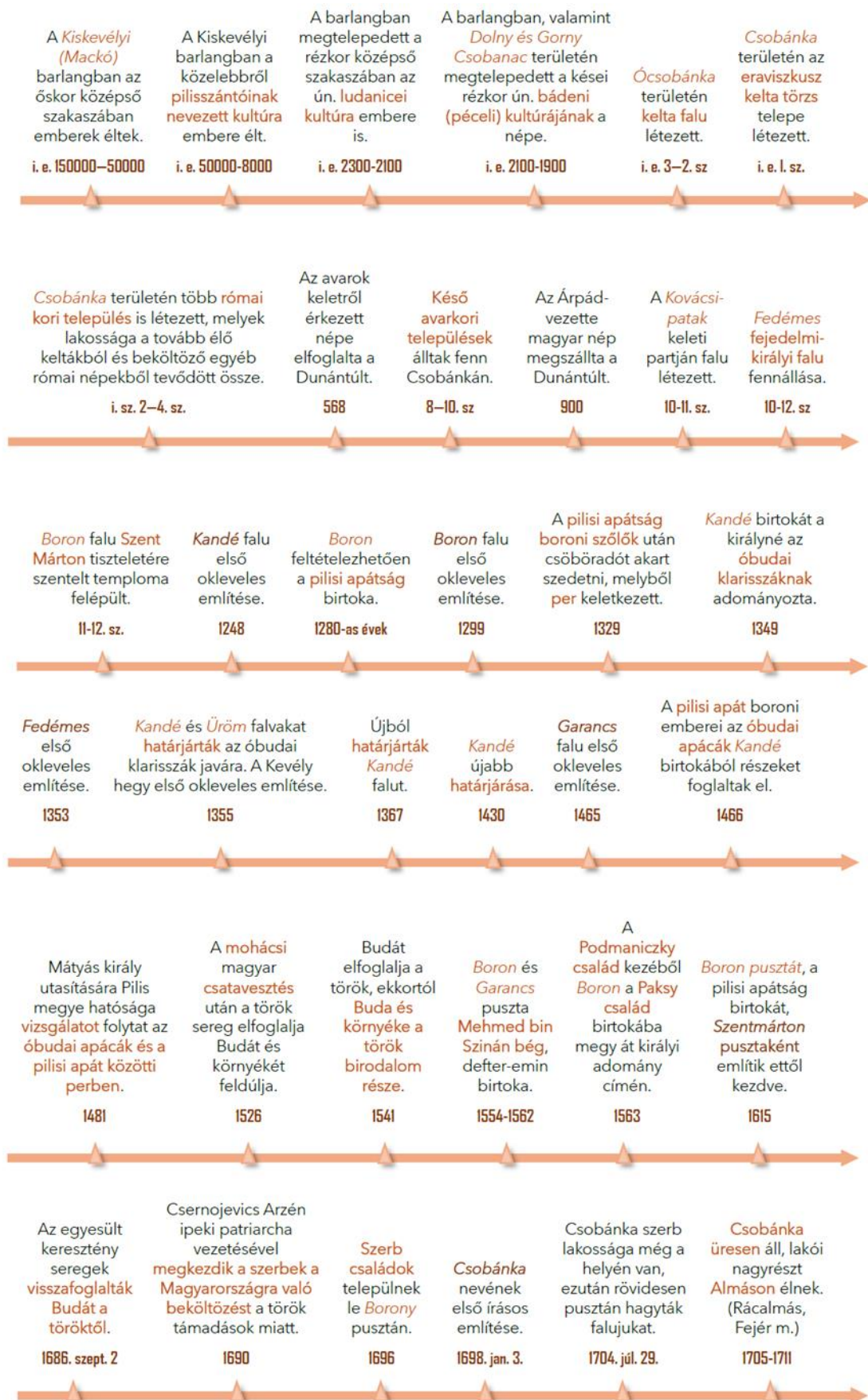
forrás:

<https://fortepan.hu/hu/photos/?q=csob%C3%A1nka>

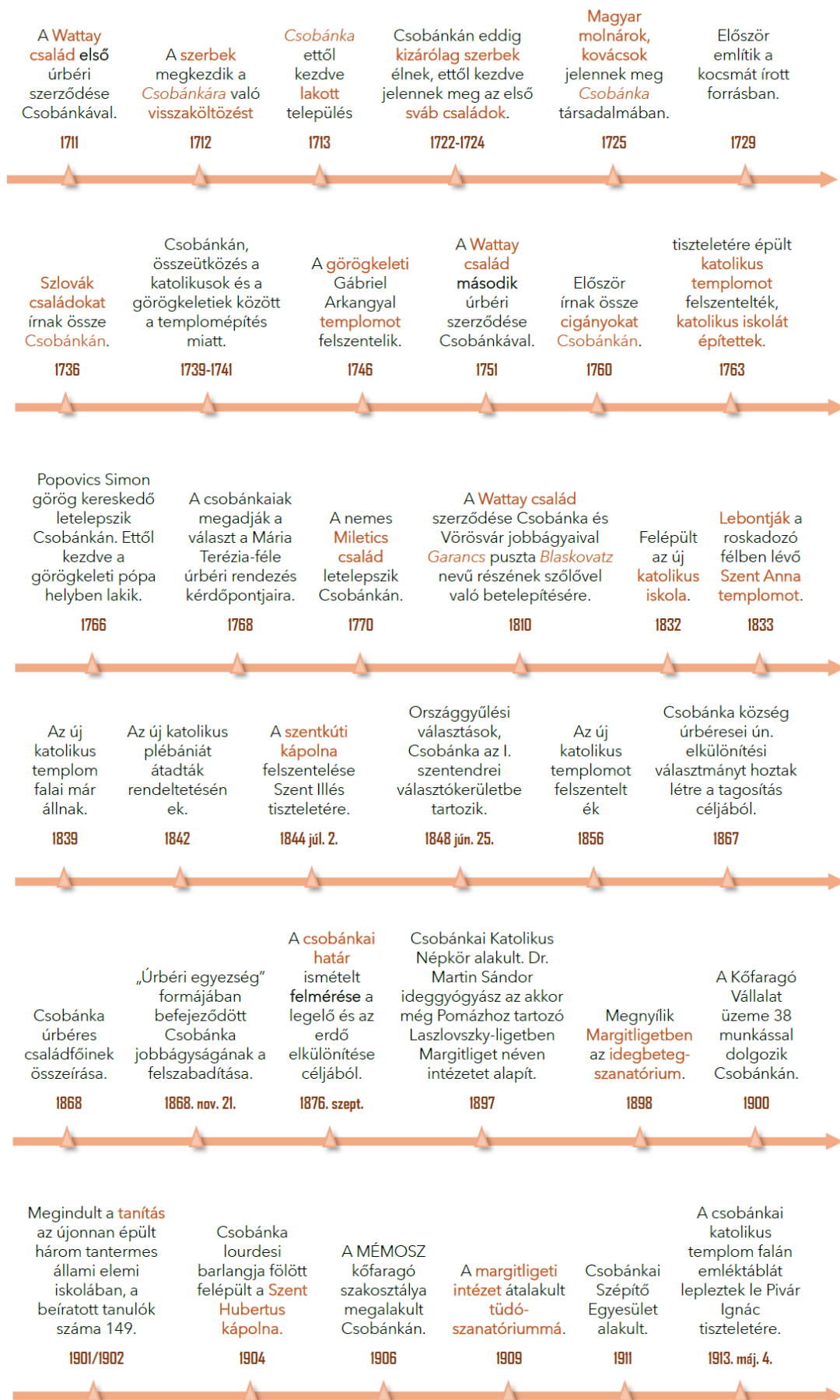

2. melléklet: Hubertusz kápolna képeslap

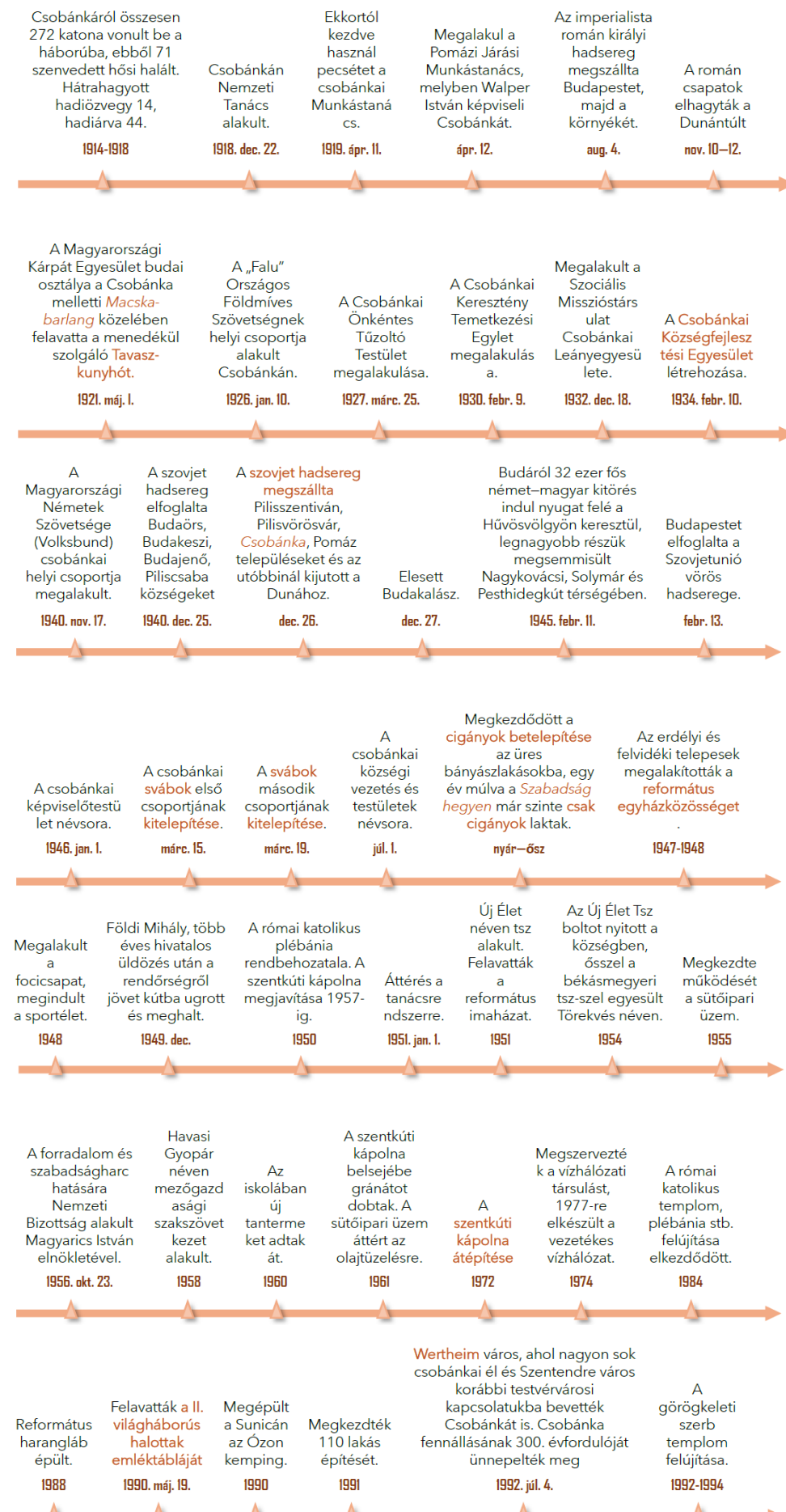
forrás: <https://gallery.hungaricana.hu/hu/SzerencsKepeslap/1371395/>

3. melléklet: Csobánka története idővonal 1/3.
forrás: Horváth Lajos, Csobánka története

4. melléklet: Csobánka története idővonal 2/3.
forrás: Horváth Lajos, Csobánka története

5. melléklet: Csobánka története idővonal 3/3.
forrás: Horváth Lajos, Csobánka története

Kat.sz.	Név	Hossz (m)	Vert. kit. (m)	Mélység (m)	Magasság (m)	Hrsz	Település	Védettség
4820-57	1. borda Átjárós-barlang	6	2	0	2	02/5	Csobánka	védett
4820-43	Csobánkai Huzatos-barlang	36	9	3	6	02/5	Csobánka	védett
4820-44	Csúcs-hegyi Cserepes-barlang	6	6	3	3	02/5	Csobánka	védett
4820-45	Csúcs-hegyi Cső-barlang	3,6	2	0	2	02/5	Csobánka	védett
4820-78	Csúcs-hegyi Egyenes-barlang	2,6	1,3	0	1,3	02/5	Csobánka	védett
4820-16	Csúcs-hegyi-barlang	20	6,6	6	0,6	02/5	Csobánka	védett
4820-20	Delago-barlang	17	7	0	7	02/5	Csobánka	védett
4820-49	Delago-kőfülke	4	1,5	0	1,5	02/5	Csobánka	védett
4820-19	Delago-odú	5	5	0	5	02/5	Csobánka	védett
4820-50	Delago-Rókalyuk	3,2	0,5	0	0,5	02/5	Csobánka	védett
4820-25	Denevéres-barlang	12	4	0	4	02/5	Csobánka	védett
4830-8	Dinó-rejtekek	843	119,8	115,4	4,4	044/1	Csobánka	védett
4820-54	Ellipszis-barlang	2,3	1	0	1	02/5	Csobánka	védett
4820-21	Excelsior-sziklaüreg	3,2	1,8	0	1,8	02/5	Csobánka	védett
4830-4	Háromlyukú-zsomboly	65,6	27,3	27,3	0	041	Csobánka	megkülönböztetett en védett
4820-53	Háromszög-barlang	5	2	0	2	02/5	Csobánka	védett
4830-5	Hosszú-hegyi 3. sz. barlang	6	5,8	5,8	0	041	Csobánka	védett
4830-11	Hubertus 1. sz. barlang	8,5	0,8	0,8	0	593	Csobánka	védett
4830-12	Hubertus 2. sz. barlang	2,5	0,8	0	0,8	593	Csobánka	védett
4830-19	Hubertus 3. sz. barlang	0	0	0	0	593	Csobánka	védett
4820-56	Kétbejáratú-barlang	11	2	0	2	02/5	Csobánka	védett
4820-46	Kis Tamás-lik	16	9	6	3	02/5	Csobánka	védett
4820-48	Kis-Berda-barlang	20	6	2	4	02/5	Csobánka	védett
4820-14	Kis-kevélyi-barlang	70	14	3	11	062/9	Csobánka	fokozottan védett
4820-28	Kis-lapos-barlang	4	1	1	0	02/5	Csobánka	védett
4820-41	Laci-zsomboly	1626	85,1	80,6	4,5	02/5	Csobánka	védett
4830-9	Macska-barlang	125	24	24	0	044/1	Csobánka	megkülönböztetett en védett
4820-63	Margitliget köteles-fülke	3	2,5	0	2,5	02/5	Csobánka	védett
4820-61	Margitliget szirtetői-barlang	7	4,5	4,5	0	02/5	Csobánka	védett
4820-58	Margitligeti homokkőves-fülke	3	1	0	1	02/5	Csobánka	védett
4820-60	Margitligeti szirtoldali-barlang	3	1,3	0	1,3	02/5	Csobánka	védett
4820-62	Negyedhármas-barlang	9	2,5	0	2,5	02/5	Csobánka	védett

4820-22	Óra-barlang	5,2	1,5	0,5	1	02/5	Csobánka	védett
4820-52	Óra-fali-sziklaodú	4,5	3,5	0	3,5	02/5	Csobánka	védett
4820-27	Oszolyi-hasadék	5	6,5	0	6,5	02/5	Csobánka	védett
4820-55	Pados-barlang	12	4	0	4	02/5	Csobánka	védett
4820-23	Pénzes-Csontos-barlang	30	8	4	4	02/5	Csobánka	védett
4820-26	Rózsasugár-átjáró	5	3	0	3	02/5	Csobánka	védett
4820-47	Sunyi-lyuk	41	10	3	7	02/5	Csobánka	védett
4830-13	Szurdok-völgyi Felső-barlang	8	3,8	3,8	0	039/1	Csobánka	védett
4830-10	Szurdok-völgyi-víznyelő	20	18	18	0	039/1	Csobánka	védett
4820-32	Tamás-lik	15	18	18	0	02/5	Csobánka	védett
4820-42	Titok-barlang	7	3	0	3	02/5	Csobánka	védett
4830-6	Ziribári 2. sz. barlang	3,8	1	1	0	044/1	Csobánka	védett
4830-7	Ziribári-barlang	16	4,6	4,6	0	044/1	Csobánka	védett
4820-17	Zsó-barlang	12	2,5	0	2,5	02/5	Csobánka	védett

*6. melléklet: Ex-lege védett barlangok Csobánka területén
forrás: Csobánka Örökségvédelmi Hatástanulmány*

lelőhely azonosító	PMRT	megnevezés	lelőhely típusa	kor	korszak	alkorszak	kultúra
10104	Bv, LT, Ró	Kovacsina	településnyom (felszíni)	őskor, római kor	bronzkor, vaskor	késő bronzkor, késő vaskor	Urnamezős kultúra, kelta
10105	LT, Nk? M?	Kovacsina	településnyom (felszíni)	őskor, népvándorlás kor, középkor	vaskor, honfoglalás kor	késő vaskor, késő népvándorlás kor	kelta
10106	Bv, LT	Új-Klanác	településnyom (felszíni)	őskor	bronzkor, vaskor	késő bronzkor, késő vaskor	kelta
10107	Ró, Á-Kk	Új-Klanác	településnyom (felszíni)	római kor, középkor			
10108	Ró, M-Á	Réka	településnyom (felszíni)	római kor, középkor	honfoglalás kor, Árpád-kor		
10109	Á	Pacskovác	településnyom (felszíni)	középkor	Árpád-kor		
10110	Á	Alte Dussatz	településnyom (felszíni)	középkor	Árpád-kor		
10111	Ró, Á	Postriegel	településnyom (felszíni)	római kor			
10112	Ő, Ró, Á	Bründlhut	településnyom (felszíni)	őskor, római kor, középkor	Árpád-kor		
10113	R, Ró, Á-Kk	Boron, Dolny Csobanac	településnyom (felszíni), település, falu	őskor, római kor, középkor			
10114	R, Ró, Kk?	Gornyi Csobanac	településnyom (felszíni)	őskor, római kor, középkor			
10115	R, M-Á	Gornyi Csobanac	településnyom (felszíni)	őskor, középkor	honfoglalás kor, Árpád-kor		
10116	Á	Gornyi Csobanac	településnyom (felszíni)	középkor	Árpád-kor		
10117	R? Bv, LT	Ócsobánka	településnyom (felszíni)	őskor	vaskor	késő vaskor	kelta
10118	Ró	Szállásberg	településnyom (felszíni)	római kor			
10119	Ő, Ró	Potlovác	településnyom (felszíni)	őskor, római kor			
10120	Ő	Szentkút	bizonytalan	őskor			
10121	LT	Potlovác	településnyom (felszíni)	őskor	vaskor	késő vaskor	kelta
10122	LT	Potlovác	településnyom (felszíni)	őskor	vaskor	késő vaskor	kelta
10123	Á-Kk	Ócsobánka-domb	templom, temető	középkor	késő középkor		
10124	P, R, Bv, Ró, Á	Kis-kevélyi- barlang, Mackó-barlang	barlang				Moustieri kultúra
10125	Bv, M?	Hanfland	településnyom (felszíni)	őskor, középkor			
10126		Szabadság-hegy	sír, temetkezés	ismeretlen kor			
10127	Ró, LT, M-Á, LT	Káposztás-dűlő	településnyom (felszíni), épület, sír, temetkezés, villa	őskor, római kor, középkor, ismeretlen kor	vaskor, honfoglalás kor, Árpád-kor	késő vaskor, késő népvándorlás kor	kelta
10128	Á-Kk Kk	Kande	település, épület, templom, falu, halastó	középkor	késő középkor		

10129	Á	Fedémes	település, falu	középkor	Árpád-kor		
10130	Ró	Fő utca 10.	épület, villa	római kor			
10131	Ró?	Római út	út	római kor			
59467		Béke utca	temető				avar
59468		Csúcs-hegyi Cserepesbarlang	barlang, településnyom	őskor	rézkor		

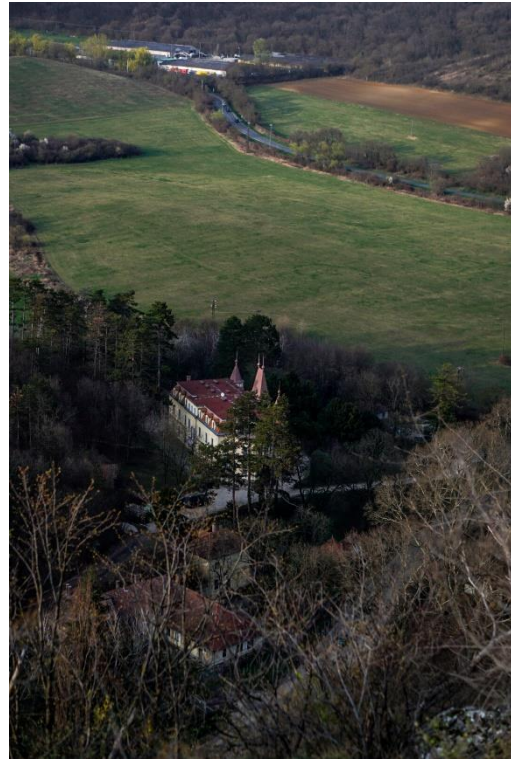
7. melléklet: Régészeti lelőhelyek
forrás: saját ábra (Magyar Nemzeti Múzeum, régészeti adatbázis)

8. melléklet: Garancsi-kereszt felújítása 2000
forrás: saját kép

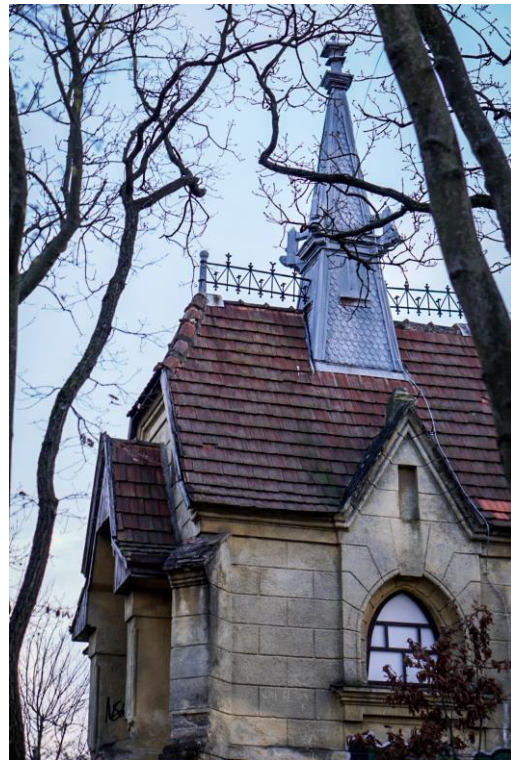
9. melléklet: Oszoly-csúcs

10. melléklet: Margit-liget
forrás: saját kép

11. melléklet: Hubertusz-kápolna
forrás: saját kép

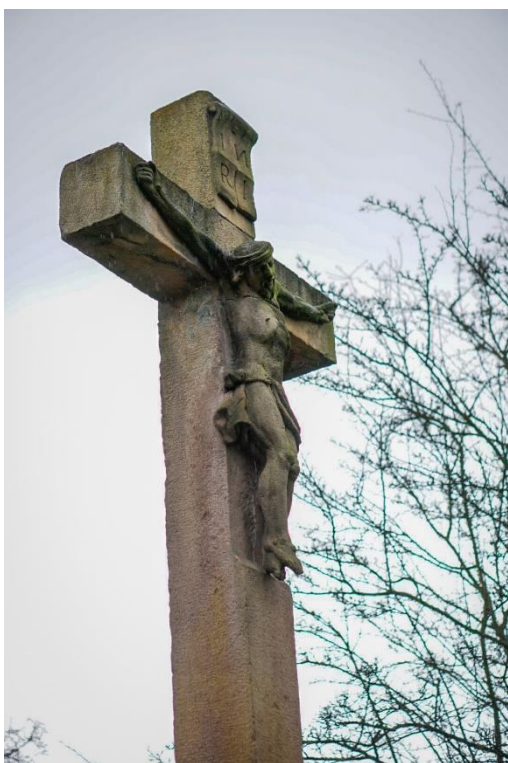
*12. melléklet: Látkép: ófalu, Vörösvári út
forrás: saját kép*

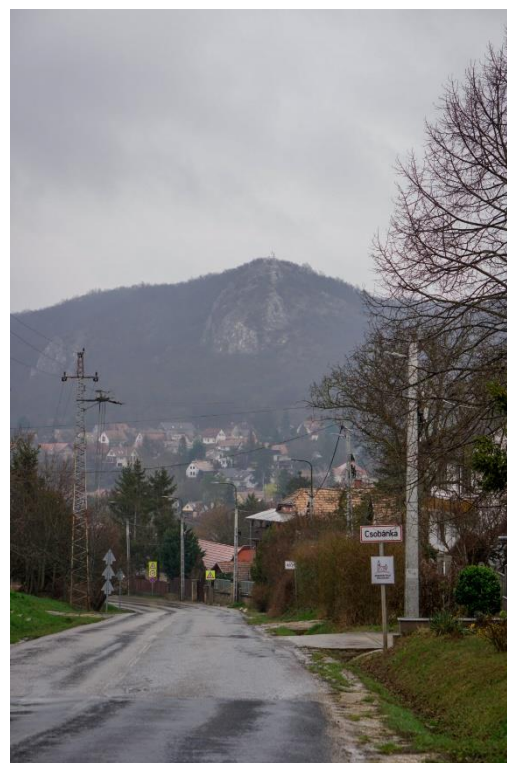
*13. melléklet: Látkép: Hubertusz telep
forrás: saját kép*

*14. melléklet: Szent Anna katolikus templom
forrás: saját kép*

*15. melléklet: kőkereszt
forrás: saját kép*

*16. melléklet: Látkép: Pilisvörösvár felől
forrás: saját kép*

17. melléklet: Látkép: Szerb temetőből Oszoly-
csúcs
forrás: saját kép

18. melléklet: Szerb temető 1.
forrás saját kép

19. melléklet: Szerb temető 2.
forrás: saját kép

20. melléklet: Szerb temető 3.
forrás: saját kép

21. melléklet: Történelmi útkereszt a
katolikus temetőben
forrás: saját kép

22. melléklet: Szentkút
forrás: saját kép

23. melléklet: Illegális szemétkerakó
forrás: saját kép

*24. melléklet: Csobánka I.-dolomit
forrás: saját kép*

*25. melléklet: Csobánka I.-dolomit bányában illegálisan lerakott szemét
forrás: saját ábra*

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

**6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója**

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

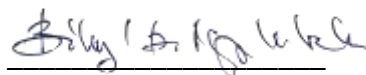
NYILATKOZAT

_____Erdei Zsófia Klára_____ (név) (hallgató Neptun azonosítója:
_____FESG53_____) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: _____2024_____ év _____11_____ hó __11__ nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

~~a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió~~¹ nyilvános hozzáféréséről és
eredetiségéről

A hallgató neve: Erdői Zsófia Klára
A Hallgató Neptun kódja: FESG53
A dolgozat címe: Csodabanka települési értékvédelmi vizsgálata
A megjelenés éve: 2024.
A konzulens intézetének neve: Tájékoztatói, Településtervezési és Diszketészi Iroda
A konzulens tanszékének a neve: Településképzési és Települési Helyinfrastruktúra
Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi
alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen
megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a
záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását
engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás
felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori
szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-
és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a
megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védelmet követően
 - titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után
- nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 11 hó 11 nap

Erdői Zsófia Klára

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.